

DUBLET BG FUW

Dublet do 4.16.5.11

Wydanie 1. 1869

75

D. 28995

ВЫСОЧАЙШІЕ УКАЗЫ

о

НАРОДНОМЪ ОБРАЗОВАНІИ

въ Царствѣ Польскомъ.

NAJWYŻSZE UKAZY

o

WYCHOWANIU PUBLICZNEM

w Królestwie Polskiem.

2.3/59

307508

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA
im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku

FUW0278960

ВЫСОЧАЙШІЙ РЕСКРИПТЪ.

НАМѢСТНИКУ НАШЕМУ

въ Царствѣ Польскомъ.

Признавая необходимымъ, по мѣрѣ возстановленія порядка въ Царствѣ Польскомъ, продолжать и развивать тѣ коренныя преобразованія, коимъ начало положено указами Моими отъ 19 Февраля (2 Марта) сего года, Я желаю и твердо буду настаивать, чтобы преобразованія сіи совершались постоянно и неуклонно; ибо, безъ полного обновленія гражданскаго быта въ Царствѣ, невозможно обезпечить въ будущемъ правильное и прочное развитіе сего края.

Въ сихъ видахъ, Мои особенныя заботы устремлены, между прочимъ, на улучшеніе тамъ системы народнаго образованія. Никакая отрасль государственной дѣятельности не требуетъ, для достиженія предположенной цѣли, столь продолжительныхъ и настойчивыхъ усилій, какъ дѣло общественнаго воспитанія, въ коемъ добрыя сѣмяна растутъ и зрѣютъ лишь вмѣстѣ съ новыми поколѣніями. По этому, Я нахожу нужнымъ воспользоваться первыми днями возрождающагося въ Польшѣ порядка и спокойствія, чтобы возобновить прерванныя смутами попеченія Мои о лучшемъ и правильнѣйшемъ устройствѣ учебной части въ Царствѣ.

Общій о семъ Уставъ, утвержденный Мною ⁸/₂₀ Мая 1862 года, положилъ уже въ основаніе всѣхъ тамошнихъ учебныхъ заведеній нравственно-религіозное образованіе; для училищъ высшаго разряда принялъ преимущественно общее классическое обученіе, не исключющее, впрочемъ, развитія спеціальныхъ познаній; доступъ во всѣ вообще учебныя заведенія открылъ лицамъ всѣхъ состояній и вѣроисповѣданій; наконецъ, значительно распространилъ число и составъ училищъ, особенно сред-

нихъ и высшихъ, и обеспечилъ имъ, болышею частію, достаточныя для существованія средства.

Эти коренныя основанія Устава 1862 года должны быть сохранены въ точности и на будущее время. Принимая ихъ за неизмѣнную исходную точку, Я признаю за благо, при дальнѣйшемъ ихъ развитіи, поставить къ непремѣнному руководству слѣдующія главные начала:

1) Съ новымъ устройствомъ сельскаго быта въ Польшѣ, какъ въ экономическомъ, такъ и въ административномъ отношеніи, возникаетъ настоятельная надобность распространить и упрочить элементарное обученіе между крестьянами. При такомъ лишь условіи, они вполнѣ воспользуются благами новаго закона и представятъ твердый оплотъ для охраненія общественнаго мира и порядка. Изъ представленныхъ свѣдѣній, усмотрѣвъ съ истиннымъ удовольствіемъ, что сами крестьяне, почти повсемѣстно, начинаютъ ясно сознавать потребность въ образованіи, Я, съ довѣріемъ, возлагаю на вновь созданныя сельскія общества ближайшее попеченіе о распространеніи сельскихъ школъ и снаб-

женіи ихъ нужными средствами; Правительственнымъ же мѣстамъ и лицамъ, до коихъ сіе касается, поручаю принять въ этомъ важномъ дѣлѣ самое дѣятельное и живое участіе. Не сомнѣваюсь, что при вашемъ личномъ содѣйствіи, возникнетъ и устроятся, въ самомъ непродолжительномъ времени, надлежащее число сельскихъ школъ, и такимъ образомъ пополнится одинъ изъ существенныхъ пробѣловъ въ прежнихъ системахъ Польскаго общественнаго воспитанія.

2) Обученіе женщинъ было также, до сего времени, предметомъ лишь нѣкоторыхъ, со стороны Правительства, частныхъ мѣръ или недоконченныхъ попытокъ. Необходимо принять общую въ дѣлѣ женскаго воспитанія систему, сообразно съ потребностями разныхъ сословій, такъ какъ умственное и нравственное образованіе женскаго населенія будетъ лучшимъ ручательствомъ правильнаго развитія грядущихъ поколѣній. Принимая въ этомъ отношеніи, какъ и по другимъ отраслямъ народнаго воспитанія, мѣры твердыя, но послѣдовательныя и осторожныя, Я считаю полезнымъ, нынѣ же приступить, на первый разъ—въ главнѣйшихъ горо-

дахъ Царства, къ учрежденію открытыхъ женскихъ училищъ, столь успѣшно и благотворно уже дѣйствующихъ въ Имперіи и самой Варшавѣ.

3) При устройствѣ учебныхъ заведеній, особенно среднихъ и высшихъ, собственно въ отношеніи педагогическомъ, главною заботою Правительства должно быть распространеніе въ юношествѣ здравыхъ познаній и развитіе въ немъ любви къ дѣльному труду и основательному научному образованію. Не дозволяя ни себѣ, ни кому-бы то ни было, превращать разсадники науки въ орудія для достиженія политическихъ цѣлей, учебныя начальства должны имѣть въ виду одно лишь безкорыстное служеніе просвѣщенію, постоянно улучшая систему общественнаго воспитанія въ Царствѣ и возвышая въ немъ уровень преподаванія.

4) Съ этою цѣлію, предоставляя Польскому юношеству возможность обучаться на его природномъ языкѣ, надлежитъ, вмѣстѣ съ тѣмъ, принять во вниманіе, что населеніе Царства состоитъ изъ лицъ, принадлежащихъ къ разнымъ племенамъ и вѣроисповѣданіямъ. Каждое изъ нихъ должно быть ограждено отъ всякаго насильственнаго посягатель-

ства, и въ этихъ видахъ необходимо, между прочимъ, озаботиться объ образованіи отдѣльныхъ для каждой народности училищъ, а въ школахъ общихъ, особенно же низшихъ, ввести обученіе на природномъ языкѣ большинства населенія, т. е. или на польскомъ, или на русскомъ, или на нѣмецкомъ, или же на литовскомъ, смотря по мѣстности и происхожденію жителей. Задача Россіи въ отношеніи къ Царству Польскому должна заключаться въ полномъ безпристрастіи ко всѣмъ составнымъ стихіямъ тамошняго населенія.

На сихъ главныхъ началахъ, по повелѣнію Моему составлены и сего числа Мною подписаны препровождаемые указы:

I. О начальныхъ училищахъ въ Царствѣ Польскомъ.

II. О женскихъ гимназіяхъ и прогимназіяхъ въ Царствѣ.

III. О русской гимназіи въ Варшавѣ.

IV. О нѣмецкомъ Евангелическомъ училищѣ въ Варшавѣ, — и

V. Объ учрежденіи Учебныхъ Дирекцій.

Предоставляя вамъ приведеніе въ дѣйствіе сихъ указовъ, Я остаюсь въ увѣренности, что всѣми послѣдующими распоряженіями, особенно же выборомъ свѣдущихъ и добросовѣстныхъ исполнителей, будетъ вполне обезпечено точное и неуклонное исполненіе Моихъ предназначеній. Ближайшее о семъ попеченіе, въ отношеніи къ народнымъ училищамъ, возлагаю на Учредительный въ Царствѣ Комитетъ.

Вмѣстѣ съ симъ, предлагаю вамъ представить Мнѣ, въ самомъ непродолжительномъ времени, предположенія о дальнѣйшемъ развитіи и лучшемъ устройствѣ, на основаніи изложенныхъ выше общихъ началъ, всѣхъ среднихъ и высшихъ учебныхъ заведеній въ Царствѣ. При семъ нахожу нужнымъ предписать къ надлежащему руководству слѣдующее:

1) Низшія земледѣльческія училища преобразовать сообразно съ указами Моими отъ 19 Февраля (2 Марта) сего года и съ новыми, сего числа утвержденными Мною, постановленіями о начальныхъ училищахъ.

2) Устроить правильные педагогическіе курсы для приготовленія учителей начальныхъ школъ. Одинъ или нѣсколько курсовъ предназначить, исключительно, для русскаго греко-уніатскаго населенія, а также одинъ или нѣсколько курсовъ для литовскаго. Кромѣ того, пріискать надежнѣйшія средства къ приготовленію наставниковъ въ среднія и высшія учебныя заведенія.

3) Спеціальныя уѣздныя училища обратить въ семиклассныя реальныя гимназіи, а общія уѣздныя училища въ прогимназіи: одни—въ реальныя, другія же—въ классическія.

4) Люблинскій Лицей преобразовать въ гимназію, и за тѣмъ учрежденію сему, равно какъ и прочимъ существующимъ нынѣ въ Царствѣ гимназіямъ, дать основательное классическое направленіе.

5) Войти въ соображеніе о скорѣйшемъ, по возможности, преобразованіи Главной Школы въ Варшавскій Университетъ, съ распространеніемъ на него, сообразно мѣстнымъ условіямъ, правъ и преимуществъ, дарованныхъ общимъ Уставомъ Русскихъ Университетовъ.

Наконецъ 6) Заняться окончательнымъ устройствомъ существующаго въ Варшавѣ Александринско-Маріинскаго дѣвичьяго Института, а также существующихъ или предназначенныхъ къ открытію специальныхъ заведеній, какъ то: Земледѣльческо-Лѣснаго и Политехническаго Института, на основаніи подробныхъ указаній, которыя будутъ даны по сему предмету.

Даруя всѣмъ жителямъ Царства, безъ различія состояній, происхожденія и вѣроисповѣданій, средства къ основательному образованію молодаго поколѣнія, Я надѣюсь, что плодотворная научная дѣятельность предохранитъ впредь Польское юношество отъ тѣхъ безразсудныхъ увлеченій, которыя, составивъ несчастіе столь многихъ людей, препятствовали доселѣ и преуспѣянію цѣлаго края.

(подписано) **АЛЕКСАНДРЪ.**

въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта).

30 Августа
11 Сентября 1864 года.

I.

ВЫСОЧАЙШІЙ УКАЗЪ

о начальныхъ училищахъ въ Царствѣ
Польскомъ.

I.

UKAZ NAJWYŻSZY

o Szkołach początkowych w Królestwie
Polskiem.

БОЖІЕЮ МИЛОСТІЮ

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССІЙСКІЙ,
ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и проч., и проч., и проч.

Указами 19 Февраля (2 Марта) сего года, Мы призвали къ новой гражданской жизни сословіе поселянъ въ Царствѣ Польскомъ. Въ увѣренности, что сельскія общества въ Польшѣ, по примѣру русскихъ крестьянъ, воспользуются дарованными имъ, Нашею волею, правами, не только для устройства своего вещественнаго благосостоянія, но и для своего просвѣщенія, Мы предоставили имъ участіе въ важномъ дѣлѣ учрежденія начальныхъ училищъ.

Признавая, вслѣдствіе сего, необходимымъ согласовать дѣйствовавшія доселѣ правила о начальномъ образованіи въ Царствѣ Польскомъ съ новыми основаніями гражданского быта, коимъ положено нынѣ твердое начало, Мы постановили и постановляемъ:

Z BOŻEJ ŁASKI

MY, ALEXANDER II,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECZ ROSSYI,
KRÓL POLSKI, WIELKI KSIĄŻE FINLANDZKI,

etc, etc, etc.

Ukazami z dnia 19 Lutego (2 Marca) roku bieżącego powołaliśmy do nowego obywatelskiego życia stan włościański Królestwa Polskiego. Wprzekonaniu że włościanie polscy, idąc za przykładem włościan ruskich, użyją nadanych im wolą Naszą praw, nie tylko na korzyść materyalnej swej pomysłności lecz i dla swej oświaty, przypuściliśmy ich do udziału w ważnym dziele urządzenia szkół początkowych.

Uznawszy w skutek tego koniecznem obowiązujące dotąd przepisy o początkowym wychowaniu w Królestwie Polskiem pogodzić z nowymi, na gruntownej odtąd podstawie opartymi zasadami obywatelskiego bytu, postanowiliśmy i stanowimy:

*I. Объ устройствъ и управленіи начальныхъ училищъ
въ сельскихъ гминахъ.*

Статья 1.

Въ сельскихъ гминахъ, сходамъ гминнымъ и сельскимъ предоставляется опредѣленное участіе, какъ въ завѣдываніи существующими въ сихъ гминахъ начальными (элементарными) училищами, такъ и въ учрежденіи новыхъ. Степень и мѣра этого участія, а равно пожертвованій, вслѣдствіе сего налагаемыхъ на гмины и сельскія общества, опредѣляются настоящими правилами.

Статья 2.

Общій надзоръ за всѣми начальными училищами въ сельскихъ гминахъ, подъ главнымъ завѣдываніемъ Управленія Народнаго Просвѣщенія, принадлежитъ Начальникамъ Учебныхъ Дирекцій (Директорамъ училищъ, установленнымъ нынѣ особымъ указомъ, сего числа даннымъ).

Статья 3.

Вѣдѣнію гминнаго схода предоставляются начальныя училища, мужскія, женскія и общія (т. е. для дѣтей обоого пола), которыя, будучи учреждены для цѣлой гмины, содержатся изъ суммъ казенныхъ, фундушевыхъ, завѣщанныхъ частными лицами или собираемыхъ въ предѣлахъ гмины.

Вѣдѣнію сельскаго схода предоставляются училища,

*I. O organizacyi i zarządzie szkół początkowych w gminach
wiejskich.*

Artykuł 1.

W Gminach wiejskich, Zebrania gminne i wioskowe mieć będą oznaczony udział, tak w zawiadywaniu istniejącymi już w tychże Gminach początkowymi (elementarnymi) szkołami, jako też w urządzeniu nowych. Stopień i rozległość powyższego udziału, oraz ofiar na gminy i gromady wioskowe w skutku tego nałożonych, niniejszemi przepisami określone zostają.

Artykuł 2.

Nadzór ogólny nad wszystkimi szkołami początkowymi w Gminach wiejskich, pod zwierzchniem zawiadywaniem Zarządu Oświecenia Publicznego należeć ma do Naczelników Dyrekcyi Naukowych (Dyrektorów szkół, ustanawiających się obecnie, oddzielnym Ukazem w dniu dzisiejszym wydanym).

Artykuł 3.

Zawiadywaniu Zebrania Gminnego podlegać będą szkoły początkowe męskie, żeńskie i wspólne (to jest dla dzieci obojgjej płci), które jako urządzone dla całej gminy, utrzymywane być mają z summ skarbowych, funduszowych, z legatów osób prywatnych, lub ze składek w Gminie zbieranych.

Zawiadywaniu zebrania wioskowego podlegają szkoły dla

учрежденные для одного лишь селения и содержимы на средства сельского общества.

Статья 4.

Если две соседние гмины или несколько гмин платят какой бы то ни было сбор на одно училище, то заведывание таковым училищем поручается сходу, состоящему из равного числа депутатов от всех гмин, участвующих в сборе на это училище.

Статья 5.

Училища, учрежденные для целой гмины или нескольких гмин, именуются гминными; учрежденные для одного сельского общества — сельскими.

Статья 6.

Гминные училища состоят в непосредственном ведении местного гминного войта и лавников. За сельским училищем смотрит местный солтыс под руководством гминного войта.

Статья 7.

Гминные и сельские сходы, в заведывании которых состоят училища, обязаны:

а) всемерно заботиться об их благосостоянии, и если существующие средства содержания училища недостаточны, то, по мере возможности, увеличивать их общественным сбором;

jednej tylko wioski założone i środkami gromady tejże wioski utrzymywane.

Artykuł 4.

Jeśliby dwie lub kilka Gmin sąsiednich uiszczały jakąkolwiek bądź składkę na jedną i tę samą szkołę, zawiadywanie taką szkołą, porucza się Zebraniu złożonemu z równej liczby Deputatów z każdej Gminy do składki na rzeczoną szkołę należącej.

Artykuł 5.

Szkoły urządzone dla całej Gminy, lub dla kilku Gmin, nazywać się mają gminnymi; urządzone dla jednej gromady wioskowej, — wioskowymi.

Artykuł 6.

Szkoły Gminne zostają pod bezpośrednim zawiadywaniem miejscowego Wójta Gminy i ławników. Nad szkołą wioskową ma nadzór Sołtys miejscowy, pod kierunkiem Wójta Gminy.

Artykuł 7.

Zebrania Gminne i wioskowe, zawiadujące szkołami, obowiązane są:

a) starać się wszelkim sposobem, o dobry ich byt, i jeśli istniejące środki utrzymania szkoły są niedostateczne, to w miarę możliwości, zasilać je składką gromadzką;

б) принимать мѣры къ поддержанію училищныхъ зданій и, въ случаѣ надобности, къ ихъ обновленію;

в) изыскивать средства къ матеріальному улучшенію положенія учителей и учительницъ;

г) повѣрять отчеты въ расходованіи училищныхъ суммъ, представляемые сходу гминнымъ войтомъ или солтысомъ, а также смотрителемъ училища, въ случаяхъ, указанныхъ въ ст. 8.

Статья 8.

Гминные и сельскіе сходы могутъ, если найдутъ это нужнымъ, избирать для гминнаго или сельскаго училища или для нѣсколькихъ училищъ, находящихся въ близкомъ одно отъ другаго разстояніи, особаго смотрителя изъ лицъ, имѣющихъ право на избраніе въ общественныя должности по гминному или сельскому управленію. Смотрители сии утверждаются въ этомъ званіи Начальникомъ Учебной Дирекціи и находятся въ непосредственной зависимости отъ гминнаго войта. Они исполняютъ обязанности, ниже въ ст. 9 исчисленныя.

Статья 9.

Обязанности гминныхъ войтовъ и солтысовъ, по отношенію къ подвѣдомственнымъ имъ гминнымъ и сельскимъ начальнымъ училищамъ, состоятъ въ слѣдующемъ:

а) наблюдать за поведеніемъ учителя и за исправнымъ исполненіемъ имъ своихъ обязанностей;

б) представлять по принадлежности гминному или сельскому сходу о нуждахъ училища и о мѣрахъ къ его обезпеченію и улучшенію;

б) предsiębrać środki zachowania w dobrym stanie zabudowań szkolnych i ich restauracyi, w razie potrzeby;

с) wyszukiwać sposobów poprawienia bytu materjalnego nauczycieli i nauczycielek;

д) sprawdzać rachunki z użycia funduszków szkolnych, składane Zebraniu przez Wójta Gminy lub Sołtysa, albo też przez Nadzorcę szkoły, w przypadkach w Art. 8-m wskazanych.

Artykuł 8.

Zebrania Gminne i wioskowe, jeśli uznają tego potrzebę, wybiorą dla Szkoły Gminnej lub wioskowej, albo dla kilku szkół razem, w bliskości siebie położonych, osobnego Nadzorcę z osób mających prawo być wybranymi na urzęda gminnej lub wioskowej administracyi. Nadzorcy ci zatwierdzani być mają w tych obowiązkach przez Naczelnika Dyrekeyi Naukowej i bezpośrednio zależni będą od Wójta Gminy. Spełniać oni mają obowiązki poniżej w Art. 9-m wymienione.

Artykuł 9.

Obowiązki Wójtów Gmin i Sołtysów względem podległych im początkowych szkół gminnych i wioskowych są następujące:

а) czuwać nad sprawowaniem się nauczyciela i nad należytem wypełnianiem przez niego swych obowiązków;

б) przedstawiać właściwemu Zebraniu gminnemu lub wioskowemu, o potrzebach szkoły i o środkach zapewnienia i ulepszenia jej bytu;

в) собирать, въ предѣлахъ подлежащихъ гминъ или сельскихъ обществъ, слѣдующія на содержаніе училища деньги и получать суммы, назначенныя на училище изъ другихъ источниковъ;

г) составлять смѣту училищнымъ суммамъ, расходовать ихъ на предметы прямого ихъ назначенія и вести имъ надлежащую отчетность, которую и представлять гминному или сельскому сходу по принадлежности.

Нѣкоторыя изъ обязанностей, означенныхъ выше, могутъ быть, подъ наблюдениемъ гминнаго войта или солтыса, возлагаемы на смотрителя училища, а за неимѣніемъ особаго смотрителя, на мѣстнаго учителя, о чемъ будетъ дана Управленіемъ Народнаго Просвѣщенія надлежащая инструкція.

Статья 10.

Гминныя и сельскіе сходы не имѣютъ права лишать училища и учителей тѣхъ денежныхъ средствъ или угодій, которыми они пользуются, не опредѣливъ имъ взаимнѣ другихъ равныхъ источниковъ дохода, съ утвержденія Начальника Учебной Дирекціи. Равнымъ образомъ гминныя и сельскіе сходы не могутъ, безъ дозволенія тогоже Начальника, закрывать существующія училища.

Статья 11.

Гминныя и сельскіе сходы могутъ учреждать новыя начальныя училища, какъ скоро назначать достаточныя средства для ихъ содержанія, а именно: домъ для помѣщенія училища и учителя; отопленіе для сего дома; средства для

с) сѣiąгаć z właściwych gmin lub gromad wioskowych, przypadające na utrzymanie szkoły opłaty i podnosić z innych źródeł na szkołę wyznaczone fundusze;

d) układać Etat funduszów szkolnych, czynić z nich wydatki odpowiednie właściwemu ich przeznaczeniu, oraz prowadzić dokładne rachunki i przedstawiać takowe właściwemu Zebraniu Gminnemu lub wioskowemu.

Niektóre obowiązki z wyżej wymienionych, mogą być na Nadzorcę szkoły, pod kontrolą Wójta Gminy lub Soltyisa, albo na miejscowego Nauczyciela, tam gdzieby osobnego Nadzorca nie było, wkładane, względem czego wydana być ma przez Zarząd Oświecenia Publicznego stosowna Instrukcja.

Artykuł 10.

Zebrania gminne i wioskowe nie mają prawa pozbawiać szkół i nauczycieli, wyznaczonych im dochodów pieniężnych lub dogodności w naturze, nie zastąpiwszy takowych z innych źródeł równej wysokości dochodami, z zatwierdzenia Naczelnika Dyrekcyi Naukowej. Również nie mogą zebrania gminne lub wioskowe, bez pozwolenia tegoż Naczelnika, związać istniejące szkoły.

Artykuł 11.

Gminne i wioskowe zebrania mogą zakładać nowe Szkoły początkowe, jak tylko wyznaczą dostateczne na ich utrzymanie środki, a mianowicie: dom na pomieszczenie szkoły i nauczyciela; opał dla domu tego; fundusz na wynagrodzenie

обезпеченія учителя или учительницы, въ размѣрахъ, какіе будутъ опредѣлены на основаніи ст. 44, и сумму на мелочные расходы (какъ-то: на письменные припасы, покупку учебныхъ пособій и содержаніе дома). Составивъ на сей конецъ общественный приговоръ, гминный или сельскій сходъ сообщаетъ оный Начальнику Учебной Дирекціи на утвержденіе.

Статья 12.

Училище признается открытымъ по представленіи Начальнику Учебной Дирекціи приговора гминнаго или сельскаго схода объ учрежденіи онаго и по избраніи, на основаніи ст. 38, учителя или учительницы.

Статья 13.

Если гмина, или сельское общество, при учрежденіи начального училища, приметъ на себя не менѣе половины издержекъ на жалованье учителю и на мелочные по училищу расходы, означенные въ ст. 11, и обяжется доставлять училищу всѣ прочія, требующіяся на его содержаніе средства, то таковой гминѣ, или сельскому обществу, если притомъ жители ихъ находятся въ недостаточномъ положеніи, дозволяется обращаться къ Правительству съ просьбою о томъ, чтобы оно приняло на счетъ казны, въ теченіе первыхъ десяти лѣтъ, остальную часть суммы на жалованье учителю и на мелочные по училищу расходы. По истеченіи же десятилѣтняго срока таковая гмина, или сельское общество, обязывается уплачивать сполна всѣ издержки на училище изъ своихъ собственныхъ средствъ.

научителя или наuczycielki, w ilości, jaka na zasadzie Art. 44 ustanowioną zostanie, oraz pewną sumę na drobne wydatki (jako to: na materiały piśmienne, na potrzeby naukowe i na utrzymanie domu). Uchwałę swą w tej mierze zapadłą zebranie gminne lub wioskowe przedstawia Naczelnikowi Dyrekcji Naukowej do zatwierdzenia.

Artykuł 12.

Szkoła uważa się za otwartą, po przedstawieniu Naczelnikowi Dyrekcji Naukowej uchwały Zebrania Gminnego lub wioskowego, o jej założeniu i po dopełnionym, według Art. 38, wyborze nauczyciela lub nauczycielki.

Artykuł 13.

Jeśli Gmina lub Gromada wioskowa przy założeniu Szkoły początkowej, przyjmie na siebie niemniej jak połowę wydatków na płacę nauczyciela i na drobne rozchody szkolne, w art. 11 oznaczone, i zobowiąże się dostarczać téjże szkole wszelkie inne potrzebne na jej utrzymanie środki, to Gminie takiej lub Gromadzie wioskowej, jeśli przytem mieszkańcy jej znajdują się w niezamożnym stanie, dozwala się prosić Rządu o przyjęcie na rachunek Skarbu, w ciągu pierwszych lat 10, pozostałej reszty wydatków na płacę nauczyciela i na pomniejsze szkolne rozchody. Po upływie wszakże lat 10-ciu, Gmina takowa lub Gromada wioskowa obowiązana będzie zaspokajać w zupełności wszystkie na Szkołę wydatki z własnych swych zasobów.

Статья 14.

Гминамъ и сельскимъ обществамъ предоставляется, въ случаѣ необходимости возведенія или капитальнаго исправленія училищнаго зданія, просить о заимообразномъ отпускѣ изъ казны или изъ особыхъ источниковъ, потребной на то суммы.

Все просьбы по предметамъ, означеннымъ какъ въ сей статьѣ, такъ и въ ст. 13, представляются Начальнику Учебной Дирекціи, и по разсмотрѣніи въ Управленіи Народнаго Просвѣщенія, разрѣшаются Совѣтомъ Управленія Царства въ установленномъ порядкѣ.

Статья 15.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ управленія, поручается войти въ соображеніе о назначеніи, ежегодно, изъ средствъ казны, въ распоряженіе Начальниковъ Учебныхъ Дирекцій, нѣкоторой суммы для раздачи въ пособіе наиболѣе нуждающимся гминнымъ и сельскимъ училищамъ, а равно о размѣрѣ сей суммы и правилахъ отчетности въ расходованіи оной, и заключенія свои по сему предмету представить на Наше утвержденіе.

II. Объ устройствѣ и управленіи начальныхъ училищъ въ городахъ и мѣстечкахъ.

Статья 16.

Начальныя училища, находящіяся въ городахъ и мѣстечкахъ, именуется городскими.

Артикулъ 14.

Gminom i Gromadom wioskowym дозвола się, w razie koniecznej potrzeby pobudowania domu szkolnego lub gruntownej jego reparaeyi, prosić o zaliczenie ze Skarbu lub z innych oddzielnych źródeł, tytułem pożyczki, potrzebnej na ten cel summy.

Wszelkie prośby w przedmiotach tak niniejszym iako też i poprzednim art. 13 oznaczonych, przedstawiają się Naczelnikowi Dyrekcyi Naukowej, a po rozstrząśnieniu ich w Zarządzie Oświecenia Publicznego, przez Radę Administracyjną Królestwa, porządkiem ustanowionym, decydowane być mają.

Артикулъ 15.

Komitetowi Urządzającemu w Królestwie, wspólnie z Radą Administracyjną, poleca się rozważyć przedmiot o wyznaczeniu corocznie z funduszów Skarbu do dyspozycyi Naczelników Dyrekcyj Naukowych, pewnej summy dla rozdania iей tytułem zasiłku pomiędzy będące w naywiększej potrzebie Szkoły Gminne i wioskowe, zaprojektować wysokość tej summy wraz z przepisami rachunkowości i kontroli czynionych z niej wydatków, i wnioski swoje w tym przedmiocie, do NASZEGO zatwierdzenia przedstawić.

II. O organizacyi i zarządzie szkół początkowych w miastach i miasteczkach.

Артикулъ 16.

Szkoły początkowe po miastach i miasteczkach istniejące, nazywać się mają miejskimi.

Статья 17.

Общій надзоръ за начальными городскими училищами, подъ главнымъ заведываніемъ Управленія Народнаго Просвѣщенія, принадлежитъ Начальству Учебной Дирекціи, на основаніи правилъ, устанавливаемыхъ особымъ указомъ, сего числа даннымъ.

Статья 18.

Впредь до окончательнаго устройства городскихъ гминъ Начальникъ Учебной Дирекціи призываетъ, по мѣрѣ возможности, мѣстныхъ жителей къ совѣщаніямъ о пользахъ и нуждахъ городскихъ училищъ и къ повѣркѣ расходованія училищныхъ суммъ.

Статья 19.

Начальникъ Учебной Дирекціи, тамъ гдѣ признаетъ возможнымъ, назначаетъ для управленія городскими начальными училищами особыхъ смотрителей. Смотрители опредѣляются изъ мѣстныхъ жителей, а въ городахъ, гдѣ имѣются высшія учебныя заведенія, должность сія поручается преимущественно одному изъ особенно благонадежныхъ учителей или профессоровъ таковыхъ заведеній. Въ городахъ значительныхъ, въ коихъ находится нѣсколько начальныхъ училищъ, могутъ быть назначаемы двое или болѣе смотрителей, и училища распредѣляются между ними, смотря по удобству.

Артикулъ 17.

Nadzór ogólny nad Szkołami początkowymi miejskimi, pod głównem zawiadywaniem zarządu Oświecenia Publicznego, do Zwierzchności Dyrekcji Naukowej należy, na zasadzie przepisów zawartych w osobnym Ukazie w dniu dzisiejszym wydanym.

Артикулъ 18.

Do czasu ostatecznego urządzenia Gmin miejskich, Naczelnik Dyrekcji Naukowej zwoływać będzie miejscowych mieszkańców, w miarę możliwości, dla wspólnego naradzenia się z nimi o użyteczności i potrzebach szkół miejskich i dla sprawdzenia wydatków z funduszy szkolnych.

Артикулъ 19.

Naczelnik Dyrekcji Naukowej, tam gdzie to uzna możliwym, ustanowi do zarządzania miejskimi Szkołami początkowymi osobnych nadzorców. Nadzorcy ci wybrani być mają z pomiędzy miejscowych mieszkańców, a w miastach, gdzie są wyższe zakłady naukowe, obowiązki te poruczone zostaną przed innemi, jednemu z najgodniejszych zaufania nauczycieli lub profesorów tych zakładów. W miastach znaczniejszych, w których jest kilka szkół początkowych, może być mianowanych dwóch lub więcej Nadzorców, i pomiędzy nich rozdzielone będą Szkoły w sposób najdogodniejszy.

Статья 20.

Смотритель городского училища имѣетъ въ отношеніи къ подвѣдомственному ему училищу тѣже обязанности, какія постановлены въ ст. 9 для смотрителей гминныхъ и сельскихъ училищъ. Онъ отдастъ отчетъ въ своихъ дѣйствіяхъ Начальнику Учебной Дирекціи. Тамъ, гдѣ не будетъ назначенъ особый смотритель городского училища, обязанности его возлагаются на учителя.

Статья 21.

Правила относительно назначенія денежнаго вознагражденія смотрителямъ городскихъ начальныхъ училищъ, равно какъ служебныя права, имъ присвоенныя, опредѣляются Учредительнымъ въ Царствѣ Комитетомъ, обще съ Совѣтомъ Управленія.

Статья 22.

Жители городовъ и мѣстечекъ могутъ учреждать новыя начальные училища, примѣняясь къ порядку, установленному въ ст. 11 для учрежденія таковыхъ же училищъ въ селахъ и деревняхъ и въ ст. 40 относительно избранія учителей. Въ случаѣ необходимости возведенія или капитальнаго исправленія училищнаго зданія, жители городовъ и мѣстечекъ могутъ пользоваться правомъ, означеннымъ въ ст. 14.

Артыкулъ 20.

Nadzorca Szkoły miejskiej też same ma względem niej obowiązki, jakie w art. 9-tym dla Nadzorców Szkół gminnych i wioskowych są wskazane. Sprawozdanie z czynności swoich składa on Naczelnikowi Dyrekcyi Naukowej. Tam gdzie nie będzie ustanowiony osobny Nadzorca Szkoły miejskiej, obowiązki te wkładaia się na nauczyciela.

Артыкулъ 21.

Przepisy dotyczące wyznaczenia Nadzorcóm miejskich szkół początkowych pieniężnego wynagrodzenia, oraz określenia ich prerogatyw służbowych wydać ma Urządzący w Królestwie Komitet, wspólnie z Radą Administracyjną.

Артыкулъ 22.

Mieszkańcy miast i miasteczek mogą zakładać nowe Szkoły początkowe, z zastosowaniem się do porządku w art. 11 co do urządzenia podobnych szkół w gminach i wioskach oraz w art. 40 co do wyboru nauczycieli przepisanego. Wrazie koniecznej potrzeby pobudowania domu szkolnego lub gruntownej jego reparacyi, mieszkańcy miast i miasteczek mogą korzystać z prawa oznaczonego w art. 14.

III. О средствах содержания начальных училищъ, гимназическихъ, сельскихъ и городскихъ, а также объ училищахъ отдельныхъ обществъ.

Статья 23.

Всѣ взимаемые въ настоящее время на содержаніе начальныхъ училищъ, гимназическихъ, сельскихъ и городскихъ, сборы или такъ называемыя składки сохраняются и впредь до тѣхъ поръ, пока не будутъ замѣнены другимъ, болѣе уравнивающимъ, на сей предметъ сборомъ.

Статья 24.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается издать правила для замѣны взимаемыхъ въ настоящее время училищныхъ складокъ общественнымъ сборомъ, распределеннымъ съ болѣею правильною и соразмѣрною между жителями.

Статья 25.

Отпускаемые изъ казны и другихъ источниковъ суммы на содержаніе начальныхъ училищъ должны быть производимы по прежнему и присоединяемы къ училищному сбору, какой будетъ установленъ на основаніи предыдущей статьи.

Статья 26.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается подробно рассмотреть, какія

III. O środkach utrzymania początkowych Szkół gminnych, wioskowych i miejskich, oraz o szkołach dla mieszkańców oddzielnych wyznań i pochodzenia.

Artykuł 23.

Wszelkie pobierane dotąd na utrzymanie początkowych szkół gminnych wioskowych i miejskich, opłaty czyli tak zwane składki, zachowują się i nadal do czasu zastąpienia ich inną więcej ustosunkowaną na ten cel opłatą.

Artykuł 24.

Komitetowi 'Urządzającemu w Królestwie, wspólnie z Radą Administracyjną, pozostawia się wydać przepisy, co do zamiany pobieranych obecnie składek na szkoły, ogólną opłatą bardziej stosunkowo i sprawiedliwiej między mieszkańców rozłożoną.

Artykuł 25.

Udzielane ze Skarbu i z innych źródeł summy na utrzymanie szkół początkowych mają być i nadal wypłacane, i do ogólnej opłaty na szkoły, iako na zasadzie poprzedzającego artykułu ustanowioną zostanie, wecielane.

Artykuł 26.

Komitetowi Urządzającemu w Królestwie, wspólnie z Radą Administracyjną poleca się przejrzeć ściśle, jakie podatki skar-

казенныя подати и повинности лежатъ въ настоящее время на зданіяхъ начальныхъ училищъ, и представить на Наше утверждение правила объ освобожденіи сихъ зданій отъ таковыхъ податей и повинностей.

Статья 27.

Могущіе образоваться остатки отъ суммъ гминныхъ или сельскихъ училищъ, изъ какого бы источника суммы сии поступали, предоставляются въ распоряженіе подлежащей гмины или сельского общества, для употребленія исключительно въ пользу училищъ той гмины или того сельского общества.

Статья 28.

Остатки отъ суммъ городскихъ начальныхъ училищъ отправляются въ мѣстную кассу и могутъ быть употребляемы также единственно на начальные училища того города или мѣстечка, гдѣ остатки сии образовались. Остатки же отъ суммъ указанныхъ ниже, въ ст. 29, отдѣльныхъ училищъ оставляются въ полномъ распоряженіи жителей, коимъ принадлежатъ сии училища для употребленія на надобности оныхъ.

Статья 29.

Жителямъ городскихъ и сельскихъ гминъ, которые отличаются отъ общаго населенія по своему языку (какъ-то: русскимъ, лѣмцамъ, литовцамъ, и т. д.) или по вѣроисповѣданію (какъ-то: православнымъ, греко-уніатамъ, протес-

towe i powinności ciążą obecnie zabudowania szkół początkowych i przedstawić do Naszego zatwierdzenia przepisy, względem zwolnienia tych zabudowań od podatków takowych i powinności.

Artykuł 27.

Oszczędności mogące się osiągnąć na funduszach szkół początkowych, gminnych lub wioskowych, z jakiegobykolwiek źródła fundusze te wpłynęły, pozostawiają się do wolnego rozporządzenia właściwej gminy lub gromady wioskowej, dla wyłącznego użycia ich na korzyść szkół tejże gminy lub gromady wioskowej.

Artykuł 28.

Oszczędności osiągnięte na funduszach szkół początkowych miejskich, odsyłane być mają do kassy miejscowej i również mogą być używane jedynie na potrzeby szkół początkowych tego miasta lub miasteczka, gdzie oszczędności te nastąpiły. Osiągnięte zaś na funduszach osobnych Szkół, o których niżej w art. 29 jest mowa, oddają się do wolnego rozporządzenia mieszkańców, do których Szkoły te należą, w celu użycia ich na potrzeby tychże Szkół.

Artykuł 29.

Mieszkańcom gmin miejskich i wiejskich, odróżniającym się od ogółu ludności językiem, (jako-to: Rosssyanom, Niemcom, Litwinom i t. d.) lub religią (jako-to: Prawosławnym, Greko-unitom, Protestantom, Żydom i t. p.) dozwala się zakła-

тантамъ, евреямъ и проч.), предоставляется учреждать отдѣльныя училища на общемъ основаніи, при чемъ жители сіи, въ случаѣ бѣдности, могутъ пользоваться пособіемъ, означеннымъ въ ст. 13.

Статья 30.

Существующія въ настоящее время отдѣльныя училища для начального образованія дѣтей евангелическо-аугсбургскаго и реформатскаго исповѣданій или такъ называемые кантораты, остаются на прежнемъ основаніи, исключительно въ вѣдѣніи подлежащихъ консисторій, подъ общимъ лишь надзоромъ Учебныхъ Дирекцій; при чемъ означеннымъ консисторіямъ предоставляется учреждать, на томъ же основаніи, и новыя училища сего рода.

Статья 31.

Въ случаѣ учрежденія отдѣльныхъ училищъ, упомянутыхъ въ ст. 29, та часть населенія, для которой сіи училища учреждены, при указанномъ въ ст. 24 новомъ распределеніи училищнаго сбора, должна быть освобождена отъ участія въ ономъ.

Статья 32.

Указанные въ ст. 29 жители, не исключая евреевъ, могутъ также, по своему усмотрѣнію, пользоваться гминнымъ и городскимъ училищемъ, при чемъ имъ предоставляется назначать въ сіе училище особаго законоучителя или учителя своего языка.

даć oddzielne szkoły, na ogólnej zasadzie; przyczém mieszkańcy ci, w razie niezamozności, mogą korzystać z pomocy zapewnionej w art. 13.

Artykuł 30.

Istniejące obecnie oddzielne szkoły początkowe dla dzieci wyznań Ewangelicko-Augsburskiego i Ewangelicko-reformowanego, czyli tak zwane Kantoraty, pozostawiają się na dawnej zasadzie, w wyłącznem zawiadywaniu właściwych konsystorzów, pod ogólnym jedynie nadzorem Dyrekcyi Naukowej; przyczem rzeczonym Konsystorzom pozwala się na tejże zasadzie i nowe tego rodzaju zakładać szkoły.

Artykuł 31.

W razie urządzenia oddzielnych szkół, o których w artykule 29 jest mowa, ta część ludności, dla której szkoły te są założone, przy zaprowadzeniu oznaczonego w art. 24 rozkładu nowego opłaty szkolnej, od należenia do takowej uwolnioną być ma.

Artykuł 32.

Wymienieni w art. 29 mieszkańcy, nie wyłączając żydów, mogą też według swego uznania, korzystać ze szkoły gminnej lub miejskiej, przy tém wolno im mieć przy szkole osobnego nauczyciela ich religii lub języka.

IV. Объ учителяхъ и учительницахъ начальныхъ училищъ.

Статья 33.

Во всѣхъ вообще начальныхъ училищахъ преподаваніе можетъ быть поручаемо какъ учителямъ, такъ и учительницамъ.

Статья 34.

Учителями и учительницами въ начальныхъ училищахъ могутъ быть лица всѣхъ сословій и вѣроисповѣданій за поименованными ниже изъятіями. Порядокъ назначенія учителей и учительницъ изложенъ въ ст. 38, 40 и 41.

Статья 35.

Учителями и учительницами въ начальныхъ училищахъ не могутъ быть лица, принадлежащія къ монашескимъ орденамъ или обществамъ, какъ мужскимъ, такъ и женскимъ.

Статья 36.

Въ русскихъ приходахъ Холмской греко-униатской епархіи (Люблинской и Августовской губерній) учителями и учительницами назначаются непременно русскіе же и преимущественно лица греко-униатскаго вѣроисповѣданія.

IV. O nauczycielach i nauczycielkach Szkół początkowych.

Artykuł 33.

We wszystkich w ogólności szkołach początkowych wykład przedmiotów zarówno nauczycielom jak i nauczycielkom powierzonym być może.

Artykuł 34.

Nauczycielami i nauczycielkami w szkołach początkowych mogą być osoby wszelkiego stanu i wyznania, z wyjątkami niżej zastrzeżonemi. Porządek mianowania nauczycieli i nauczycielek wyłożony jest w art. 38, 40 i 41.

Artykuł 35.

Nauczycielami lub nauczycielkami w szkołach początkowych nie mogą być osoby należące do zgromadzeń zakonnych, tak męzkich jak i żeńskich, lub do kongregacyj.

Artykuł 36.

W parafiach ruskich, Chełmskiej greko-unickiej dyecezyi (w guberniach Lubelskiej i Augustowskiej), nauczycielami i nauczycielkami nieodmiennie sami tylko ruscy, a przede wszystkim Greko-unickiego wyznania, mianowani być mogą.

Статья 37.

Право занимать должности учителей и учительниц начальных училищ распространяется и на иностранных подданных.

Статья 38.

Учители и учительницы начальных гминных и сельских училищ назначаются, изъ числа лицъ, извѣстныхъ своимъ благонадежнымъ поведѣніемъ, либо по выбору подлежащаго гминнаго или сельскаго схода, либо, съ вѣдома и согласія подлежащаго схода, гминнымъ войтомъ вмѣстѣ съ лавниками и солтысами. Избранное лицо утверждается Начальникомъ Учебной Дирекціи, если онъ, по надлежащемъ испытаніи, удостовѣрится, что лицо сіе обладаетъ познаніями, нужными для элементарнаго преподаванія. Утвержденные такимъ образомъ учитель или учительница допускаются немедленно къ отправленію своей должности, и отъ нихъ не требуется никакихъ особыхъ аттестатовъ или квалификацій. Въ случаѣ неутвержденія Начальникомъ Учебной Дирекціи избраннаго лица, долженъ быть сдѣланъ новый выборъ.

Статья 39.

За благонадежность избраннаго въ учителя или учительницы лица отвѣчаютъ какъ гминный войтъ, такъ и солтысы подлежащихъ сельскихъ гминъ.

Артыкулъ 37.

Prawo zajmowania posad nauczycieli i nauczycielek szkół początkowych rozciąga się i na zagranicznych poddanych.

Артыкулъ 38.

Nauczyciele i nauczycielki szkół początkowych gminnych i wioskowych wybierani być mają z pomiędzy osób znanych z nieposzlakowanego prowadzenia się, bądź przez samo zebranie właściwej gminy lub wioski, bądź też za wiedzą i zgodą tegoż zebrania, przez Wójta gminy z ławnikami i sołtysami. Wybraną osobę zatwierdza Naczelnik Dyrekcyi Naukowej, jeśli po należytem zbadaniu przekona się, że też posiada wiadomości do elementarnego nauczania potrzebne. Zatwierdzony w ten sposób nauczyciel lub nauczycielka, mają być zaraz dopuszczeni do objęcia swych obowiązków, bez wymagania od nich jakich bądź szczególnych świadectw lub kwalifikacyi. W razie niezatwierdzenia przez Naczelnika Dyrekcyi Naukowej wybranej osoby, nowy wybór nastąpić powinien.

Артыкулъ 39.

Za osobę wybraną na nauczyciela lub nauczycielkę, że godną jest położonego w niej zaufania, odpowiadają Wójt gminy i sołtysi właściwych gmin.

Статья 40.

Учители и учительницы городских начальных училищ избираются Начальником Учебной Дирекции, который при этом, принимая, по мере возможности, во внимание указание местных жителей, соблюдает правила, изложенные в предыдущих статьях.

Статья 41.

В отдельных училищах, учреждаемых на основании ст. 29, учителя и учительницы назначаются по выбору той части населения, для которой учреждены эти училища, и утверждаются Начальником Учебной Дирекции, порядком, установленным в ст. 38. Настоящее правило распространяется и на учителей и учительниц, которым поручается, на основании ст. 32, отдельное преподавание какого либо языка или закона Божия.

Статья 42.

Жители, кои, на основании предыдущих статей, предоставлено избрание учителей и учительниц, имеют также право представлять об удалении их от порученной им должности, если бы они не оправдали оказанного им доверия. Независимо от сего, Начальник Учебной Дирекции имеет право отрешать от должности всякого учителя или учительницу начального училища, коль скоро он удостоверится, что лицо сие, своим преподаванием или своим поведением, может иметь вредное влияние на юношество.

Артикул 40.

Nauczycieli i nauczycielki miejskich szkół początkowych wybiera Naczelnik Dyrekcyi Naukowej, który, mając przytem, ile możności, na uwadze wskazania miejscowych mieszkańców, zachować ma przepisy w poprzedzających artykułach zawarte.

Артикул 41.

W oddzielnych szkołach, na zasadzie art. 29 urządzonych, wybór nauczycieli i nauczycielek, należy do tej części ludności, dla której szkoły te są urządzone, i zatwierdza się przez Naczelnika Dyrekcyi Naukowej, przepisany w art. 38 porządkiem. Przepis niniejszy rozciąga się i do nauczycieli i do nauczycielek, którym z mocy art. 32 powierza się oddzielny wykład jakiego bądź języka lub nauki religii.

Артикул 42.

Mieszkańcy, którym z mocy poprzedzających artykułów pozostawiony jest wybór nauczycieli i nauczycielek, mają niemniej prawo przedstawiać ich do uwolnienia od poruczonych im obowiązków, jeśliby ci zawiedli położone w nich zaufanie. Pomimo tego Naczelnik Dyrekcyi Naukowej ma także prawo usunąć od obowiązków każdego nauczyciela lub nauczycielkę Szkoły początkowej, za powzięciem przekonania, że ten lub ta wykładem swoim albo postępowaniem szkodliwy wpływ na młodzież wyrzucić może.

Статья 43.

Учители и учительницы гминныхъ и сельскихъ училищъ имѣютъ право, сверхъ опредѣленнаго жалованья, на квартиру съ отопленіемъ. Кромѣ того, на заботливость подлѣжащихъ обществъ возлагается отводить имъ, въ случаѣ возможности, въ пользованіе, пока они состоятъ въ должности, огородъ и участокъ полевой земли или назначать, взаимѣ сего, опредѣленный *ссытъ* зерноваго хлѣба или денежное вознагражденіе.

Учители и учительницы городскихъ училищъ имѣютъ право, сверхъ жалованья, на квартиру съ отопленіемъ и, гдѣ возможно, съ огородомъ, или на надлежащее денежное вознагражденіе.

Начальникъ Учебной Дирекціи будетъ пенсись о томъ, чтобы указанныя въ сей статьѣ выгоды были предоставляемы учителямъ и учительницамъ, на сколько будетъ возможно по мѣстнымъ обстоятельствамъ.

Статья 44.

Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія, поручается войти въ соображеніе объ увеличеніи жалованья, нынѣ получаемого учителями и учительницами начальныхъ училищъ и представить, въ скоромъ по возможности времени, на Наше утвержденіе размѣры такового увеличенія и норму, ниже которой не можетъ быть назначаемо жалованье учителямъ и учительницамъ означенныхъ училищъ, а равно способъ покрытія расхода на возвышеніе учительскаго жалованья.

Артыкулъ 43.

Nauczyciele i nauczycielki szkół gminnych i wioskowych, oprócz płacy im wyznaczonej, mają prawo do mieszkania z opałem. Nadto zaleca się staraniu właściwych Zebrań, wydzielać im, gdzie tego możność dozwoli, na czas pozostawania ich w obowiązku, ogród i kawałek roli, lub w miejsce tego, wyznaczać zsyп pewnej ilości zboża w ziarnie, lub też wynagrodzenie pieniężne.

Nauczyciele i nauczycielki szkół miejskich, oprócz płacy mają niemniej prawo do mieszkania z opałem, i gdzie tego możność dozwoli, z ogrodem, lub do odpowiedniego pieniężnego wynagrodzenia.

Naczelnik Dyrekcyi Naukowej starać się ma, aby wymienione w tym artykule dogodności, o ile tylko miejscowość dozwoli, nauczycielom i nauczycielkom dostarczane były.

Артыкулъ 44.

Urządzącemu w Królestwie Komitetowi wspólnie z Radą Administracyjną poleca się rozważyć przedmiot o powiększeniu płacy dotąd przez nauczycieli i nauczycielki szkół początkowych pobieranej i przedstawić, w jak najkrótszym ile można czasie, do Naszego zatwierdzenia wysokość tego powiększenia i normę, niżej której płaca nauczycieli i nauczycielek rzeczonych szkół nie będzie mogła być wyznaczoną, a zarazem sposób pokrycia przybywającego na powiększenie plac nauczycielskich wydatku.

Статья 45.

Учители и учительницы начальных училищъ, гминныхъ, сельскихъ и городскихъ, которые, оставаясь при одномъ и томъ же училищѣ въ продолженіе опредѣленнаго числа лѣтъ, заслужать притомъ особеннаго поощренія своими трудами, своимъ поведеніемъ и приносимою ими пользою, будутъ представляемы Учебною Дирекціею къ прибавочному окладу изъ казны. Учредительный Комитетъ, общесъ Совѣтомъ Управленія, постановитъ подробныя правила о размѣрѣ и срокахъ выслуги сихъ прибавочныхъ окладовъ, объ условіяхъ обращенія ихъ въ пенсію и о случаяхъ, когда они будутъ прекращаемы; равно какъ о томъ, въ какихъ случаяхъ подобная милость можетъ быть распространена на учителей и учительницъ отдѣльных училищъ (ст. 29) или на тѣхъ особыхъ преподавателей, о коихъ упоминается въ ст. 32.

Статья 46.

Въ виду чрезвычайныхъ обстоятельствъ края, на Начальниковъ Учебныхъ Дирекцій возлагается, при первомъ посѣщеніи ими начальныхъ училищъ, удостовѣриться въ благонадежности нынѣшнихъ учителей и учительницъ и поставить подлежащимъ обществамъ на видъ, что въ случаѣ, если лица сіи окажутся виновными въ распространѣніи вредныхъ толковъ и внушеній, или въ какихъ либо враждебныхъ общественному порядку замыслахъ, то общество подлежать будетъ денежному штрафу въ размѣрахъ годоваго оклада жалованья, нынѣ получаемаго таковымъ лицомъ. Учители и учительницы, которые будутъ призна-

Артикулъ 45.

Nauczyciele i nauczycielki szkół początkowych gminnych, wioskowych i miejskich, którzy zostając przy jednej i tejże samej szkole przez oznaczoną liczbę lat, zasłużą obok tego na szczególne względy pracą swoją, postępowaniem i użytecznością, przedstawiani być mają przez Naczelników Dyrekcyi Naukowych do dodatkowej ze Skarbu płacy. Urządzający Komitet wspólnie z Radą Administracyjną wyda szczegółowe przepisy określające wysokość tych dodatków i liczbę lat do ich wyслуги; warunki zaliczenia tychże dodatków do pensyi emerytalnej i przypadki pociągające za sobą ich utratę, również jak i to, kiedy podobne dobrodziejstwo rozciągnięciem być może i do nauczycieli i nauczycielek oddzielnych szkół (art. 29) lub do nauczycieli, o których w art. 32 jest wzmianka.

Артикулъ 46.

Z powodu nadzwyczajnych okoliczności krajowych, na Naczelników Dyrekcyi naukowych wkłada się obowiązek, przy pierwszym przez nich zwiedzeniu szkół początkowych, przekonać się, jak dalece dotychczasowi nauczyciele i nauczycielki odpowiadają położonemu w nich zaufaniu, i zapowiedzieć właściwym zebraniom, że w razie jeśliby osoby te okazały się winnymi rozsiewania szkodliwych wieści, albo poddawiania, lub jakichbądź innych przeciwnych ogólnemu porządkowi zamiarow, Zebranie to ulegnie karze pieniężnej, wyrównywującej rocznej płacy obecnie przez winnego pobieranej. Nauczyciele i nauczycielki, których Naczelnik Dyrekcyi

ны Начальником Учебной Дирекции благонадежными, утверждаются имъ въ должности; прочіе исключаются изъ учебнаго вѣдомства.

V. О преподаваніи въ начальныхъ училищахъ.

Статья 47.

Начальныя училища раздѣляются на одноклассныя и двухклассныя. Имѣющіяся нынѣ двухклассныя училища не могутъ быть обращаемы въ одноклассныя безъ особенно уважительныхъ причинъ, о коихъ представлено будетъ гминнымъ или сельскимъ сходомъ, либо городскимъ начальствомъ и жителями городовъ, на разрѣшеніе Начальника Учебной Дирекции. Одноклассныя училища могутъ быть, по желанію подлежащихъ обществъ, обращаемы въ двухклассныя, коль скоро жители назначать достаточныя средства къ содержанію втораго (или высшаго) класса. При учрежденіи сихъ классовъ и управленіи ими, какъ равно при назначеніи для нихъ учителей и учительницъ, соблюдаются общія правила, въ семъ указѣ постановленныя.

Статья 48.

Если сельское или городское общество имѣетъ при начальномъ училищѣ, общемъ для дѣтей обоюго пола, кромѣ учителя, еще учительницу, то устрояются по возможности особыя отдѣленія или классы для мальчиковъ и для дѣвочекъ. Впрочемъ, не возбраняется поручать все преподаваніе въ начальномъ училищѣ одной учительницѣ.

Naukowej uzna usprawiedliwiającemi położone w nich zaufanie, na zajmowanych miejscach zatwierdzeni zostaną, a wszyscy inni ze służby po części naukowej będą usunięci.

V. Wykład nauk w szkołach początkowych.

Artykuł 47.

Szkoły początkowe dzielą się na jednoklassowe i dwuklassowe. Istniejące obecnie o dwóch klassach szkoły nie mogą być na jednoklassowe zmienione, bez ważnych do tego pobudek, które zebrania gminne lub wioskowe, albo zwierzchności miejskie, i sami mieszkańcy miast przedstawić mają do decyzji Naczelnika Dyrekcyi Naukowej. Jednoklassowe szkoły, na żądanie właściwych zebrań, na dwuklassowe zmieniane być mogą, jeżeli mieszkańcy dostarczą dostateczne na utrzymanie drugiej (czyli wyższej) klasy, fundusze. Urządzenie rzeczonych klass i zawiadywanie niemi, oraz wybór do nich nauczycieli i nauczycielek odbywać się ma według ogólnych, w Ukazie niniejszym postanowionych, przepisów.

Artykuł 48.

Jeżeli przy szkole początkowej wiejskiej lub miejskiej, wspólnej dla dzieci obojej płci, utrzymywana jest, oprócz nauczyciela, nauczycielka, to ile możność dozwoli urządzone być mają osobne oddziały czyli klassy dla chłopców, a osobne dla dziewcząt. Nie zabrania się wszakże powierzyć uczenia w szkole początkowej samej tylko nauczycielce.

Статья 49.

Преподавание во всехъ начальныхъ училищахъ производится на природномъ языкѣ жителей города, гмины или селенія, дѣти коихъ посѣщаютъ школу, какъ то: польскомъ, русскомъ, литовскомъ, нѣмецкомъ. При семъ наблюдаются слѣдующія правила:

а) Если училище посѣщается дѣтьми, принадлежащими къ разнымъ племенамъ, то преподавание производится на языкѣ большинства учениковъ или ученицъ. Могушіе встрѣтиться при этомъ сомнѣнія относительно опредѣленія большинства учащихся разрѣшаются на основаніи ближайшаго указанія Учредительнаго Комитета.

б) Тамъ, гдѣ въ начальномъ училищѣ учреждено будетъ, на основаніи ст. 32, отдѣльное преподавание Закона Божія или другаго предмета, преподавание сіе производится на природномъ языкѣ тѣхъ жителей, для дѣтей которыхъ назначено это отдѣльное преподавание.

в) Въ отдѣльныхъ училищахъ, упоминаемыхъ въ ст. 29, преподавание производится на природномъ языкѣ жителей, учредившихъ таковое отдѣльное училище.

Статья 50.

Во всехъ начальныхъ училищахъ, городскихъ, гминныхъ и сельскихъ, дѣти обучаются, съ соблюденіемъ правилъ, означенныхъ въ ст. 49, слѣдующимъ предметамъ:

1) Закону Божию, по краткому Катихизису соотвѣстнаго вѣроисповѣданія, а равно молитвамъ и Священной исторіи.

Артикулъ 49.

Предметы во всехъ школахъ начальныхъ выкладываются быть должны въ языкѣ родномъ жителей города, гмины или вѣска, чьи дѣти посѣщаютъ школу, какъ то: въ польскомъ, рускомъ, литовскомъ, нѣмецкомъ, при чемъ слѣдующіе предписы соблюдать должны:

а) Если въ школу посѣщаютъ дѣти разныхъ народностей, то предметы выкладываются быть должны въ языкѣ большинства учащихся или ученицъ. Могуша заступить что до тѣхъ большинства учащихся сомнѣніе, разрѣшана будетъ по близшему указанію Управляющаго Комитета.

б) Тамъ, гдѣ въ школѣ начальной, на основаніи ст. 32, введенъ будетъ отдѣльный выкладъ науки религіи или иного какого предмета, выкладъ таковой долженъ происходить въ родномъ языкѣ тѣхъ жителей, для дѣтей которыхъ назначенъ этотъ отдѣльный выкладъ.

в) Въ школахъ отдѣльных, о которыхъ говорится въ ст. 29, предметы выкладываются будутъ въ родномъ языкѣ тѣхъ жителей, чьи школы таковы устроены.

Артикулъ 50.

Во всехъ школахъ начальныхъ гминныхъ, вѣсковыхъ и городскихъ выкладываются быть должны дѣтямъ, съ соблюденіемъ вышеприведенныхъ въ ст. 49 предписовъ, слѣдующіе предметы:

1) Религія по краткому Катихизму надлежащаго исповѣданія, покаяніе и Исторія Святаго.

2) Чтенію печатныхъ книгъ и рукописи на природномъ языкѣ, съ необходимымъ при этомъ объясненіемъ.

3) Чистописанію на томъ же языкѣ.

4) Основнымъ правиламъ ариѳметики, съ понятіями о мѣрахъ, вѣсахъ и деньгахъ, употребляемыхъ въ Имперіи и Царствѣ.

Къ этимъ предметамъ, для обученія обязательнымъ, прибавляется, по желанію подлежащихъ обществъ, чтеніе и письмо по русски. Равнымъ образомъ, тамъ гдѣ польскій языкъ не составляетъ природнаго языка жителей, общества могутъ, если найдутъ нужнымъ, прибавить къ предметамъ преподаванія чтеніе и письмо по польски.

Независимо отъ сего, дѣтямъ могутъ быть преподаваемы практическія свѣдѣнія изъ нѣкоторыхъ указанныхъ въ ст. 56 предметовъ, особенно полезныхъ по мѣстному быту жителей.

Статья 51.

Въ училищахъ, посѣщаемыхъ дѣтьми греко-уніатскаго вѣроисповѣданія, дѣти сіи обучаются, кромѣ природнаго языка русскаго, также чтенію славяно-церковной печати.

Статья 52.

Въ училищахъ женскихъ, а также общихъ для дѣтей обоюго пола, если при нихъ состоитъ учительница, дѣвочки обучаются нужнѣйшимъ рукодѣліямъ.

2) Czytanie książek drukowanych i pisma w rodowitym języku, z potrzebnymi przy tem wyjaśnieniami.

3) Pisanie w tymże języku.

4) Zasadnicze działania arytmetyczne z wykładem miar, wag i pieniędzy używanych w Cesarstwie i Królestwie.

Do tych przedmiotów obowiązujących dodaje się, na żądanie właściwych mieszkańców, nauka czytania i pisania po rusku. Również, tam gdzie język polski nie stanowi rodowitego języka mieszkańców, mogą oni, jeśli tego uznają potrzebę, dodać do wykładanych przedmiotów, naukę czytania i pisania po polsku.

Oprócz tego, mogą być wykładane dzieciom praktyczne wiadomości z niektórych wskazanych w art. 56 przedmiotów, dla miejscowego zajęcia mieszkańców najwięcej przydatnych.

Artykuł 51.

W szkołach uczęszczanych przez dzieci Greko-unickiego wyznania, oprócz rodowitego ruskiego języka, udzielaną im być ma nauka czytania staro-słowiańskiego druku.

Artykuł 52.

W szkołach żeńskich jako-też wspólnych dla dzieci obojej płci, jeśli przy nich znajduje się nauczycielka, dziewczęta uczyć się mają najpotrzebniejszych robót kobiecych.

Статья 53.

Въ свободное отъ уроковъ время, дѣти могутъ быть обучаемы иѣнїю, если этого пожелаетъ общество, для котораго училище учреждено.

Статья 54.

Въ начальныхъ училищахъ, гминныхъ и сельскихъ, Закону Божїю, молитвамъ и Священной исторїи обучаетъ либо учитель, преподающїй другїе предметы, либо мѣстный приходскїй священникъ, по усмотрѣнїю общества, завѣдывающаго училищемъ, и съ разрѣшенїя Начальника Учебной Дирекціи. Въ случаѣ, если законоучителемъ будетъ приходскїй священникъ, то общество обязано назначить ему за это особое денежное вознагражденїе, по взаимному съ нимъ соглашенїю. Въ городскихъ училищахъ, за исключенїемъ случаевъ, указанныхъ въ ст. 41, Начальникъ Учебной Дирекціи назначаетъ для преподаванїя Закона Божїя особаго законоучителя или поручаетъ этотъ предметъ учителю, принимая при этомъ въ соображенїе желанїе мѣстныхъ жителей и средства училища.

Статья 55.

Въ высшихъ (вторыхъ) классахъ начальныхъ училищъ, дѣти совершенствуются въ чтенїи и письмѣ на природномъ языкѣ и въ ариѳметикѣ; имъ преподаются также первоначальныя свѣдѣнїя объ окружающей природѣ и мѣстности. Кроме того, по желанїю общества, они обучаются чтенїю и письму по русски, равнымъ образомъ они могутъ быть обу-

Artykuł 53.

W chwilach swobodnych od nauki, dzieci mogą uczyć się śpiewu, na żądanie mieszkańców dla których szkoła urządzoną została.

Artykuł 54.

W szkołach początkowych gminnych i wioskowych, naukę religii, pacierza i Historii świętej wykładać ma, albo nauczyciel innych przedmiotów lub miejscowy proboszcz, według uznania Zebrania zawiadującego szkołą i za decyzją Naczelnika Dyrekcyi Naukowej. W razie jeśli nauczycielem religii będzie miejscowy proboszcz, zebranie zawiadujące szkołą obowiązane jest wyznaczyć mu za to osobne wynagrodzenie pieniężne, podług wzajemnej z nim umowy.

W szkołach miejskich, z wyjątkiem przypadków w art. 41 wskazanych, Naczelnik Dyrekcyi Naukowej mianuje do nauki religii osobnego nauczyciela, lub powierza wykład tego przedmiotu miejscowemu nauczycielowi, mając przy tém na względzie życzenia miejscowych mieszkańców i zasoby szkoły.

Artykuł 55.

W wyższej (drugiej) klasie szkół początkowych, dzieci doskonałą się w nauce czytania i pisania w rodzimym języku i w arytmetyce; udzielane im także będą wiadomości początkowe o otaczającej przyrodzie i miejscowości. Prócz tego, na żądanie mieszkańców uczyć się mają czytać i pisać po rusku, również, w tych miejscach, gdzie język polski

чаемы чтенію и письму по польски въ тѣхъ мѣстностяхъ, гдѣ польскій языкъ не составляетъ природнаго языка жителей.

Статья 56.

Независимо отъ указанныхъ выше предметовъ, дѣтямъ въ высшихъ (вторыхъ) классахъ начальныхъ училищъ преподаются практическія свѣдѣнія о сельскомъ хозяйствѣ, счетоводствѣ и т. п., а также, преимущественно въ городахъ, о необходимыхъ въ мѣстномъ быту отрасляхъ промышленности и ремеслъ, и другихъ такого рода предметахъ, смотря по тому, какіе изъ сихъ предметовъ признаются жителями особенно полезными. Равнымъ образомъ, если при высшемъ классѣ состоитъ учительница, на нее возлагается обученіе рукодѣльямъ и преподаваніе дѣтямъ свѣдѣній, особенно полезныхъ въ домашнемъ хозяйствѣ.

Статья 57.

Заключеніе съ учителями условій о томъ, примутъ ли они на себя обученіе Закону Божию, а также о томъ, какіе изъ означенныхъ въ предъидущихъ статьяхъ дополнительныхъ къ обязательному курсу предметовъ будутъ ими преподаваемы, предоставляется: въ гминныхъ училищахъ—гминному войту, обще съ лавниками и смотрителемъ; въ училищахъ, содержимыхъ однимъ сельскимъ обществомъ,—самому обществу и солтысу; въ городскихъ училищахъ—Начальнику Учебной Дирекціи, который при семъ будетъ принимать въ соображеніе желаніе мѣстныхъ жителей, для которыхъ училища учреждены.

nie jest rodowitym narzeczem, uczyć się mogą czytać i pisać po polsku.

Artykuł 56.

Oprócz wyszczególnionych powyżej przedmiotów, dzieciom w wyższej klasie (drugiej) Szkół początkowych wykładają się praktyczne wiadomości: o gospodarstwie wiejskiem, rachunkowości i t. p., a także szczególnie po miastach, o potrzebnych, do miejscowego zaięcia mieszkańców zaslosowanych, gałęziach przemysłu i rzemiosłach oraz innych tego rodzaju przedmiotach, z uwagą na to, które z tych przedmiotów za najużyteczniejsze przez mieszkańców uznane zostaną. Podobnie, jeśli przy wyższej klasie znajduje się Nauczycielka, wkłada się na nią obowiązek uczenia robót kobiecych i wykładania dzieciom najpotrzebniejszych w domowym gospodarstwie wiadomości.

Artykuł 57.

Zawieranie z nauczycielami umów w przedmiocie podjęcia się przez nich wykładu nauki religii, lub innych iakich z pomiędzy wyszczególnionych w powyższych artykułach przedmiotów dodatkowych do kursów obowiązujących, wkłada się: w szkołach gminnych—na Wójta Gminy wraz z Ławnikami i Nadzorcą; w szkołkach wioskowych kosztem jednej tylko gromady wioskowej utrzymywanych,—na samą gromadę i Soltysa; w szkołach miejskich—na Naczelnika Dyrekeyi Naukowej, który przy tych umowach na uwadze mieć będzie życzenia mieszkańców, dla których szkoła urządzona została.

включительно) Устава *²/₂₀ Мая 1862 года о общественномъ воспитаніи въ Царствѣ Польскомъ и отмѣняются всѣ другія постановленія, несогласныя съ настоящимъ Указомъ.

Статья 62.

Развитіе настоящаго указа и изданіе соотвѣтственныхъ инструкцій предоставляется Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія.

Статья 63.

Исполненіе сего указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, возлагается на Намѣстника Нашего въ Царствѣ и на прочія Правительственныя Учрежденія по принадлежности.

Данъ въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта), Августа 30 (Сентября 11) дня, 1864 года.

(подписано) **АЛЕКСАНДРЪ.**

z d. ⁸/₂₀ Maja 1862 roku o wychowaniu publiczném w Królestwie Polskiem i mocą ich uchylają się wszelkie inne niezgodne z niniejszym Ukazem postanowienia.

Artykuł 62.

Rozwinięcie niniejszego Ukazu i wydanie odpowiednich Instrukcyi poleca się Urządzającemu w Królestwie Komitetowi wspólnie z Radą Administracyjną.

Artykuł 63.

Wykonanie niniejszego Ukazu, który w Dzienniku Praw zamieszczony być ma, wkłada się na Namiestnika NASZEGO w Królestwie i na inne Władze Rządowe, w czym do której należy.

Dan w Jugenheimie (pod Darmsztadtem) dnia 30 Sierpnia (11 Września) 1864 roku.

przez **CESARZA i KROLA,**
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) **W. Płatonow.**

II.

ВЫСОЧАЙШІЙ УКАЗЪ

**о женскихъ Гимназіяхъ и Прогимназіяхъ
въ Царствѣ Польскомъ.**

II.

UKAZ NAJWYŻSZY

**o Gimnazyach i Progimnazyach żeńskich
w Królestwie Polskiem.**

Божією Милостию

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССІЙСКІЙ,
ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и проч., и проч., и проч.

Поставляя Себѣ неизмѣнною обязанностью содѣйствовать распространенію просвѣщенія въ странахъ, Намъ подвластныхъ, Мы обращали всегда особенное вниманіе на важное дѣло женскаго воспитанія. Подъ покровительствомъ Любезнѣйшей Супруги Нашей и благодаря усердію, какъ цѣлыхъ сословій и обществъ, такъ и частныхъ жертвователей, въ значительныхъ городахъ Имперіи нынѣ учреждены гимназіи для дѣвицъ, которыя получаютъ въ сихъ гимназіяхъ надлежащее образованіе, не отрываясь отъ родительскаго крова. Постояннымъ желаніемъ Нашимъ было распространить подобное благодѣяніе и на Царство Польское, гдѣ первое свѣтское общеобразовательное учебное заведеніе для дѣвицъ основано по волѣ Августѣйшаго Родителя Нашего и подъ покровительствомъ

Z BOŻÉJ ŁASKI

MY, ALEXANDER II,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSSYI,
KRÓL POLSKI, WIELKI KSIĄŻE FINLANDZKI,

etc, etc, etc.

Uznawszy niezmiennym obowiązkiem Naszym przyczyniać się do rozszerzenia oświaty w krajach, berłu NASZEMU podległych, zwracaliśmy ciągle szczególną uwagę na ważne zadanie wychowania kobiet. Pod opieką Najukochańszej Małżonki NASZEJ, i dzięki gorliwości tak wszystkich klas i stanów społecznych, jak niemniej prywatnych ofiarodawców, w znaczniejszych miastach Cesarstwa założone zostały obecnie Gimnazya dla panien, które odbierają w Gimnazyach tych odpowiednie wykształcenie, nie opuszczając Rodzicielskiego domu. Nieustającym życzeniem NASZYM było rozciągnąć podobne dobrodziejstwo i na Królestwo Polskie, gdzie pierwszy świecki ogólnie naukowy zakład dla panien, urządzony został z Woli Najdostojniejszego Rodzica NASZEGO i pod opieką Rodzicielki NASZEJ. Oprócz tego w 1857

Нашей Родительницы. Кромѣ сего, въ 1857 году, повелѣли Мы устроить въ Варшавѣ, на счетъ казны дѣвичій пансіонъ и вслѣдъ за тѣмъ основали въ этомъ городѣ училище для приходящихъ дѣвицъ. По примѣру сего училища, Нами было въ 1860 году предначертано учрежденіе такихъ же учебныхъ заведеній въ пяти другихъ важнѣйшихъ городахъ Царства. Но, по причинѣ наступившихъ въ краѣ чрезвычайныхъ обстоятельствъ, мысль Наша не могла вполнѣ осуществиться. Нынѣ, исполняя давнишнее желаніе Наше улучшить и развить женское образованіе въ Царствѣ Польскомъ, Мы постановили и постановляемъ:

Статья 1.

Въ городахъ Люблинѣ, Радомѣ, Плоцкѣ, Сувалкахъ и Калишѣ учреждаются на счетъ казны женскія гимназіи для приходящихъ дѣвицъ, по образцу существующихъ въ Имперіи училищъ такого рода.

Статья 2.

Существующее въ Варшавѣ высшее казенное женское училище преобразовывается въ женскую гимназію, согласно правиламъ сего указа.

Статья 3.

Сверхъ женскихъ гимназій, указанныхъ въ ст. 1 и 2, могутъ быть учреждаемы таковыя же гимназіи, а также женскія прогимназіи во всѣхъ вообще городахъ Царства, тамъ, гдѣ представится возможность обезпечить ихъ суще-

року, розказалимы урядzić w Warszawie kosztem Skarbu, pensyę żeńską i wkrótce potem podług wskazania Naszego założoną została w tem mieście Szkoła dla panien przychodnich. Na wzór tej Szkoły, w 1860 roku zamierzylimy uрядzić takież Zakłady naukowe w pięciu innych znaczniejszych miastach Królestwa. Lecz z powodu zasłanych w kraju nadzwyczajnych wypadków, myśl Nasza w zupełności urzeczywistnić się nie mogła. Obecnie, spełniając dawne życzenie Nasze, ulepszenia i rozwinięcia wychowania kobiet w Królestwie Polskiem, postanowilimy i stawniemy:

Артикулъ 1.

W miastach: Lublinie, Radomiu, Płocku, Suwałkach i Kaliszu, uрядzone być mają kosztem Skarbu żeńskie Gimnazya dla panien przychodnich, na wzór istniejących w Cesarstwie tego rodzaju Zakładów.

Артикулъ 2.

Istniejąca w Warszawie wyższa Rządowa Szkoła Żeńska, zreorganizowaną zostanie na Gimnazyum Żeńskie, według przepisow Ukazu niniejszego.

Артикулъ 3.

Oprócz Gimnazyów żeńskich w art. 1 i 2. wskazanych, uрядzone być mogą, takież Gimnazya oraz Progimnazja żeńskie, we wszystkich w ogóle miastach Królestwa, tam gdzie się okaże możność zapewnić ich istnienie z fun-

ствование изъ казенныхъ или общественныхъ суммъ, либо изъ частныхъ пожертвованій.

Статья 4.

Женскія гимназій и прогимназій состоятъ въ вѣдѣніи Начальниковъ Учебныхъ Дирекцій, устанавливаемыхъ особымъ указомъ, и подъ непосредственнымъ начальствомъ мѣстныхъ Инспекторовъ гимназій, а въ г. Варшавѣ одного изъ нихъ, по назначенію Управленія Народнаго Просвѣщенія.

Статья 5.

Инспекторы, начальствующие надъ женскими гимназіями и прогимназіями, получаютъ по сему званію добавочное содержаніе, которое опредѣлено будетъ въ штатѣ сихъ учебныхъ заведеній; въ случаѣ надобности, имъ отводится казенная квартира въ зданіи училища.

Статья 6.

Инспекторы руководствуютъ учебною частію женскихъ гимназій или прогимназій. Въ помощь имъ назначается Начальникомъ Учебной Дирекціи, по представленію Инспектора, при каждой женской гимназій и прогимназій Надзирательница, для управленія хозяйствомъ училища и наблюденія за порядкомъ въ классахъ и нравственностью воспитанницъ.

duszów skarbowych lub gminnych, albo też z ofiar prywatnych.

Artykuł 4.

Gimnazya i Progimnazya żeńskie zostawać będą w zawiadywaniu Naczelników Dyrekcji Naukowych, osobnym Ukazem ustanowionych i pod bezpośredniem zwierzchnictwem miejscowych Inspektorów Gimnazyów, a w mieście Warszawie, pod zwierzchnictwem jednego z nich, z naznaczenia Zarządu Oświecenia Publicznego.

Artykuł 5.

Inspektorowie nad Gimnazjami i Progimnazjami żeńskimi przełożeni, pobierać będą z tego tytułu dodatkową płacę, jaka w Etatach tych zakładów naukowych ustanowioną zostanie; w razie potrzeby ma być im wyznaczone mieszkanie rządowe w zabudowaniu Szkolnem.

Artykuł 6.

Inspektorowie kierują częścią naukową Gimnazyów i Progimnazyów żeńskich. Do pomocy im Naczelnik Dyrekcji Naukowej, na przedstawienie Inspektora, nazaczy do każdego Gimnazjum i Progimnazjum żeńskiego, Nadzorczynię, do zawiadywania gospodarstwem Szkolnem i pilnowania porządku w klassach, oraz moralnego sprawowania się uczennicъ.

Статья 7.

Сумма, назначенная на содержание каждой женской гимназии или прогимназии, выдается Надзирательницѣ, которая представляет, чрезъ Инспектора, надлежащую отчетность въ расходованіи этой суммы.

Статья 8.

Должности преподавателей въ женскихъ гимназіяхъ и прогимназіяхъ могутъ быть занимаемы, по приглашенію Инспектора, учителями мужскихъ гимназій и уѣздныхъ училищъ, или другими лицами, имѣющими на то право.

Статья 9.

Классныя дамы или учительницы избираются Инспекторомъ, по соглашенію съ Надзирательницею.

Статья 10.

При женскихъ гимназіяхъ и прогимназіяхъ, могутъ быть учреждаемы приуготовительные классы для элементарнаго обученія, каковое обученіе производится въ нихъ на точномъ основаніи правилъ, заключающихся въ указѣ о начальныхъ училищахъ.

Статья 11.

Надзирательницѣ, имѣющей казенное помѣщеніе въ домѣ гимназій или прогимназій, дозволяется содержать частныхъ пансіонеровъ, подъ надзоромъ Инспектора.

Артыкулъ 7.

Fundusz wyznaczony na utrzymanie każdego Gimnazyum i Progimnazyum żeńskiego wydawany być ma Nadzorczyńni, która z poczynionych z niego wydatków, przedstawiać winna za pośrednictwem Inspektora stosowny rachunek.

Артыкулъ 8.

Obowiązki nauczycieli w Gimnazyach i Progimnazyach żeńskich mogą być powierzane, na wezwanie Inspektora, Nauczycielom Gimnazyów męzkich i szkół powiatowych, lub innym osobom mającym do tego prawo.

Артыкулъ 9.

Damy klasowe lub nauczycielki wybierane będą przez Inspektora za zgodą Nadzorczyńni.

Артыкулъ 10.

Przy Gimnazyach i Progimnazyach żeńskich, mogą być urządzone klasy przygotowawcze dla nauki elementarnej, która odbywać się w nich ma w ścisłym zastowaniu się do przepisów zawartych w Ukazie o Szkołach początkowych.

Артыкулъ 11.

Nadzorczyńni, mającej mieszkanie rządowe w domu Gimnazyum lub Progimnazyum, pozwala się utrzymywać prywatne pensionerki pod nadzorem Inspektora.

Статья 12.

Начальник Учебной Дирекции призывает, по мере возможности, местных жителей к совещаниям о пользах и нуждах женских гимназий или прогимназий, и при выборе Надзирательницы, принимает во внимание их отзывы.

Статья 13.

Совет Управления в Царстве, по представлению Управления Народного Просвещения, определяет число классов, объем преподавания в женских гимназиях и прогимназиях, а также размер платы за учение, и случаи освобождения учащихся от сей платы, постановит правила касательно направления и общего устройства сих учебных заведений и представит устав и штаты оных на Наше утверждение установленным порядком.

Статья 14.

Потребныя на содержание женских гимназий и прогимназий суммы будут, по мере открытия классов оных, вносимы в смету расходов Царства, установленным порядком.

Статья 15.

Все несогласныя с настоящим указом постановления и распоряжения сим отменяются.

Артикул 12.

Naczelnik Dyrekcji Naukowej w miarę możliwości powoływać ma miejscowych mieszkańców do porad o użyteczności i potrzebach Gimnazyów i Progimnazyów żeńskich i przy wyborze Nadzorczyńi życzenia ich mieć na uwadze.

Артикул 13.

Rada Administracyjna Królestwa, na przedstawienie Zarządu Oświecenia Publicznego, oznaczy ilość klass, zakres wykładu nauk w Gimnazyach i Progimnazyach żeńskich, oraz wysokość opłaty za naukę i przypadki uwolnienia uczennic od tej opłaty, postanowi zasady dotyczące kierunku i ogólnego urządzenia tych naukowych zakładów i przedstawi Ustawę i Etaty dla nich do NASZEGO zatwierdzenia, przepisanyim porządkiem.

Артикул 14.

Potrzebne na utrzymanie żeńskich Gimnazyów i Progimnazyów fundusze, w miarę otwierania w nich klass, wnoszone będą do Budżetu wydatków Królestwa, przepisanyim porządkiem.

Артикул 15.

Wszelkie niezgodne z niniejszym Ukazem postanowienia i rozporządzenia uchylone zostają.

Статья 16.

Приведеніе въ исполненіе и дальнѣйшее развитіе настоящаго указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, поручается Нашему Намѣстнику и Совѣту Управленія въ Царствѣ Польскомъ.

Данъ въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта), 30 Августа (11 Сентября) дня, 1864 года.

(подписано) **АЛЕКСАНДРЪ.**

Artykuł 16.

Wykonanie i dalsze rozwinięcie niniejszego Ukazu, który w Dzienniku Praw zamieszczony być ma, Naszemu Namiestnikowi i Radzie Administracyjnej Królestwa, polecamy.

Dan w Jugenheimie (pod Darmstadttem), dnia 30 Sierpnia (11 Września) 1864 roku.

przez **CESARZA i KRÓLA,**
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Płatonow.

III.

ВЫСОЧАЙШІЙ УКАЗЪ

**о Русской Гимназін и состоящихъ при ней
женской Прогимназін и начальномъ учи-
лицѣ въ Варшавѣ.**

III.

UKAZ NAJWYŻSZY

**o utworzeniu Gimnazyum Ruskiego i przy
niem Progimnazyum Zeńskiego i Szkoły
początkowej w Warszawie.**

Божію Милостію

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССІЙСКІЙ,
ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и проч., и проч., и проч.

Августѣйшіе Предшественники Наши, въ заботливости Своей объ устройствѣ общественнаго образованія въ Царствѣ Польскомъ, имѣли главнѣйше въ виду потребности Польскаго населенія, какъ составляющаго большинство жителей края. Вслѣдствіе сего преподаваніе во всѣхъ, содержимыхъ Правительствомъ, учебныхъ заведеніяхъ Царства производилось и производится исключительно на польскомъ языкѣ. Такимъ образомъ, въ Царствѣ нѣтъ ни одного училища, въ которомъ дѣти пребывающихъ въ этомъ краѣ русскихъ могли бы получать образованіе, соответствующее потребностямъ Русской народности и духу Православной вѣры.

Z BOŻEJ ŁASKI

MY, ALEXANDER II,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSSYI,
KRÓL POLSKI, WIELKI XIAŻE FINLANDZKI,

etc, etc, etc.

Najdostojniejsi Poprzednicy NASI w troskliwości Swojej o zaprowadzenie oświecenia publicznego w Królestwie Polskiem, mieli głównie na względzie potrzeby ludności Polskiej, jako składającej większość mieszkańców tego kraju. W skutek tego wykład przedmiotów we wszystkich kosztem Rządu utrzymywanych zakładach Naukowych odbywał się i odbywa wyłącznie w języku polskim. Tym sposobem w Królestwie Polskiem nie ma ani jednej szkoły, w którejby dzieci zamieszkałych w tym kraju Rossyan mogli pobierać nauki, odpowiednie potrzebom Ruskiej narodowości i duchowi Prawosławnej Wiary.

Столь ощутительный недостатокъ обратилъ на себя вниманіе бывшаго Намѣстника въ Царствѣ, Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Константина Николаевича, и по распоряженію Его, составлено было предположеніе объ учрежденіи въ г. Варшавѣ двухъ гимназій, мужской и женской, для русскіхъ дѣтей. Между тѣмъ, просвѣщенная благотворительность частныхъ лицъ положила начало этому полезному дѣлу, открытіемъ въ Варшавѣ, на пожертвованныя суммы, Русской Школы для первоначальнаго образованія дѣтей обоюбого пола.

Нынѣ, приступивъ къ прочному развитію и распространенію въ Царствѣ учебныхъ заведеній, примѣненныхъ къ разнороднымъ потребностямъ всѣхъ нашихъ вѣрноподданныхъ, Мы признали за благо, согласно съ желаніемъ учредителей помянутой Русской Школы, дать и сему учебному заведенію большее развитіе, преобразованіемъ онаго въ Гимназію, съ особыми состоящими при ней, женскою Прогимназією, и Начальнымъ Училищемъ, и вслѣдствіе сего постановили и постановляемъ:

Статья 1.

Учрежденная въ г. Варшавѣ, частною благотворительностью, Русская Школа преобразовывается въ Варшавскую Русскую Гимназію.

Статья 2.

Въ Варшавской Русской Гимназій полагается семь классовъ съ годичнымъ курсомъ для каждаго класса. Классы, начиная съ четвертаго, открываются постепенно, по мѣрѣ поступленія достаточнаго числа учениковъ.

Ten tak dotkliwy brak zwrócił na siebie uwagę byłego Namiestnika w Królestwie, Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiego Xięcia Konstantego Mikołajewicza, i z Jego rozporządzenia ułożony został projekt urządzenia w mieście Warszawie dwóch Gimnazyów, męskiego i żeńskiego, dla dzieci ruskich. Tymczasem, chwalebna gorliwość prywatnych dobroczyńców, dała początek temu pożytecznemu dziełu, przez otworzenie w Warszawie ze złożonych na ten cel ofiar, Ruskiej Szkoły dla początkowego wychowania dzieci obojój płci.

Przystąpiwszy obecnie do gruntownego rozwinięcia i rozszerzenia w Królestwie zakładów naukowych, zastosowanych do różnorodnych potrzeb wszystkich Naszych wiernych poddanych, uznaliśmy pożytecznem, zgodnie z życzeniem założycieli rzeczzonej Ruskiej Szkoły, dać i temu Naukowemu Zakładowi obszerniejsze rozwinięcie, utworzeniem z niego Gimnazjum ze znajdującemi się przy niem oddzielnie Żeńskim Proгимnazjum i Szkołą początkową, i w skutek tego, postanowiliśmy i stanowimy:

Artykuł 1.

Założona w mieście Warszawie z prywatnych ofiar Ruska Szkoła, zreorganizowaną zostanie na Warszawskie Gimnazjum Ruskie.

Artykuł 2.

Ruskie Warszawskie Gimnazjum mieć będzie siedm klas z jednorocznym kursem dla każdój klasy. Klasy zaczynając od czwartej otwierane zostaną stopniowo, w miarę przybywającej dostatecznej liczby uczniów.

Статья 3.

При Варшавской Русской Гимназии состоятъ: Русское Начальное (элементарное) Училище для дѣтей обоого пола и Русская женская Прогимназія.

Статья 4.

Въ Русской женской Прогимназіи полагаются четыре класса. Въ послѣдствіи, училище сіе должно быть преобразовано въ Русскую женскую Гимназію.

Статья 5.

Въ Варшавскую Русскую Гимназію и состоящія при ней учебныя заведенія, означенныя въ ст. 3, принимаются преимущественно дѣти русскихъ, находящихся въ Царствѣ безъ различія званій и сословіи.

Статья 6.

Предметы и объемъ преподаванія въ Варшавской Русской Гимназіи опредѣляется сообразно установленному въ Имперіи курсу классическихъ гимназій. Равнымъ образомъ, преподаваніе въ состоящихъ при Варшавской Русской Гимназіи Начальномъ Училищѣ и женской Прогимназіи должно соотвѣтствовать курсу таковыхъ же учебныхъ заведеній въ Имперіи. Притомъ, сверхъ обязательныхъ предметовъ обученія, въ Варшавской Русской Гимназіи и жен-

Артикулъ 3.

При Warszawskim Ruskiem Gimnazyum utrzymywane być mają Szkoła początkowa (elementarna) Ruska, dla dzieci obojej płci i Ruskie Progimnazyum Żeńskie.

Артикулъ 4.

Ruskie Progimnazyum żeńskie mieć będzie cztery klasy. W przyszłości Szkoła ta zamienioną być ma na Ruskie Gimnazyum żeńskie.

Артикулъ 5.

Do Warszawskiego Gimnazyum Ruskiego i będących przy niem zakładów naukowych w artykule 3 wymienionych, przyjmowane będą przedewszystkiem dzieci Roszjan zamieszkałych w Królestwie, bez różnicy stanu.

Артикулъ 6.

Предметы и обширность выклада наукъ въ Warszawskim Gimnazyum Ruskiem oznaczone zostaną stosownie do przepisanego w Cesarstwie kursu nauk dla Gimnazjów klasycznych. Również wykład przedmiotów w będących przy Warszawskim Gimnazyum Ruskiem Szkole początkowej i Progimnazyum żeńskim, odpowiadać winien przepisанemu kursowi nauk, dla takichże zakładów naukowych w Cesarstwie. Nadto jeszcze, oprócz obowiązującego wykładu przedmiotów

ской Прогимназіи преподается, для желающихъ, польскій языкъ и словесность.

Статья 7.

Преподаваніе всѣхъ предметовъ въ Варшавской Русской Гимназіи и въ состоящихъ при ней учебныхъ заведеніяхъ производится на русскомъ языкѣ.

Статья 8.

Ученики, окончившіе съ успѣхомъ курсъ въ Варшавской Русской Гимназіи и получившіе о томъ надлежащій аттестатъ, пользуются всѣми правами и преимуществами лицъ, имѣющихъ аттестаты объ успѣшномъ окончаніи курса въ гимназіяхъ Имперіи.

Статья 9.

Варшавская Русская Гимназія и состоящія при ней Начальное Училище и женская Прогимназія ввѣряются особенному покровительству и попеченію Архіепископа Варшавскаго и Новогоріевскаго.

Статья 10.

Варшавская Русская Гимназія и состоящія при ней начальное Училище и женская Прогимназія подчинены Управленію Народнаго Просвѣщенія въ Царствѣ. Для ближайшаго же заведыванія дѣлами сихъ учебныхъ заведеній назначается Почетный Попечитель Варшавской Русской Гимназіи,

въ Варшавскомъ Гимназіумъ Рускимъ и Прогимназіумъ же́нскимъ, выклада́ть се́ ма́ зыча́щимъ язы́къ польскі́й и литерату́ра польска́.

Артикулъ 7.

Wykład wszystkich przedmiotów w Warszawskim Gimnazjum Ruskiem i w znajdujących się przy niem zakładach naukowych odbywać się ma w języku ruskim.

Артикулъ 8.

Uczniowie, którzy ukończą z pożytkiem pełny kurs w Warszawskim Gimnazjum Ruskiem i otrzymają należyty na to attestat, używać mają wszelkich praw i prerogatyw osób, które otrzymały podobne attestaty z ukończenia z pożytkiem kursu w Gimnazyach Cesarstwa.

Артикулъ 9.

Warszawskie Gimnazjum Ruskie i znajdująca się przy niem szkoła początkowa i Progimnazjum żeńskie, zostawać mają pod szczególną opieką i pieczołowitością Arcybiskupa Warszawskiego i Nowogeorgiewskiego.

Артикулъ 10.

Warszawskie Gimnazjum Ruskie i znajdujące się przy niem Szkoła początkowa i Progimnazjum żeńskie, podległe są zarządowi Oświecenia Publicznego w Królestwie. Do bliższego zaś zawiadywania interesami tych zakładów naukowych mianowany być ma Kurator Honorowy Warszawskiego

избираемый изъ числа жительствоющихъ въ г. Варшавѣ русскихъ, отличающихся особенною ревностью къ отечественному просвѣщенію.

Статья 11.

На Почетномъ Попечителѣ лежитъ обязанность заботиться о преуспѣяніи и матеріальномъ благосостояніи Варшавской Русской Гимназіи и состоящихъ при ней учебныхъ заведеній, представлять объ нихъ предъ мѣстными властями, входя, въ случаѣ надобности, съ представленіями непосредственно къ Намѣстнику Нашему въ Царствѣ, принимать и хранить жертвуемые на сіи училища частными благотворителями суммы и имѣть контроль за правильнымъ употребленіемъ, какъ сихъ суммъ, такъ и средствъ, отпускаемыхъ изъ казны на содержаніе помянутыхъ учебныхъ заведеній.

Статья 12.

Почетный Попечитель Варшавской Русской Гимназіи назначается и увольняется Высочайшими указами, по представленіямъ Намѣстника въ Царствѣ. Должности Почетнаго Попечителя не присвоено денежнаго оклада. Почетный Попечитель, пока состоитъ въ семъ званіи, числится, если онъ не занимаетъ другой, высшей должности, въ IV классѣ.

Статья 13.

Непосредственное начальство надъ Варшавскою Русскою Гимназіею и состоящими при ней начальнымъ Училищемъ

Gimnazjum Ruskiego, выбранный изъ между замещающихъ въ Варшавѣ Россіянъ, отличающихся особою горliwością o ojczyzną oświatę.

Артикулъ 11.

Kurator Honorowy obowiązany jest starać się o świetność i materjalne powodzenie Warszawskiego Gimnazjum Ruskiego i znajdującychъ się przy niѣмъ zakładówъ naukowych, wstawiać się za niemi do Władzъ miejscowych, wchodzącъ wъ razie potrzeby zъ przedstawieniami bezpośrednio do Namiestnika NASZEGO wъ Królestwie, przyjmować i przechowywać ofiarowane na te szkoły, przezъ prywatnychъ dobroczyńcówъ summy i rozciągnąć kontrolę nadъ właściwymъ użyciemъ takъ rzeczonychъ summъ, jako też i funduszkówъ wyznaczonychъ ze Skarbu na utrzymanie tychъ zakładówъ naukowych.

Артикулъ 12.

Kurator Honorowy Warszawskiego Gimnazjum Ruskiego mianowany i uwalniany będzie Najwyższemi Ukazami na przedstawienie Namiestnika wъ Królestwie. Do urzędu Kuratora Honorowego żadna płaca przywiązana nie będzie. Kurator Honorowy, przezъ czasъ pozostawania wъ тѣмъ urzędowaniu, liczyć się ma wъ klassie IV, jeżeli wyższego jużъ nie zajmuje urzędu.

Артикулъ 13.

Zwierzchnictwo bezpośrednie nadъ Warszawskiemъ Gimnazjum Ruskimъ i zostającymi przy niѣмъ Szkołą początko-

и женскою Прогимназією ввѣряется особому Директору. Онъ имѣетъ, въ отношеніи къ симъ учебнымъ заведеніямъ, права и обязанности, присвоенныя Директорамъ гимназій въ Имперіи.

Статья 14.

Въ помощь Директору, по Варшавской женской Прогимназіи, назначается Главная Воспитательница. Она, подъ руководствомъ Директора, управляетъ этимъ училищемъ.

Статья 15.

При Варшавской Русской Гимназіи и состоящихъ при ней учебныхъ заведеніяхъ имѣются: а) два законоучителя православнаго исповѣданія; б) штатные учителя, и сверхъ того, если окажется надобность, посторонніе, опредѣляемые по найму, преподаватели; в) воспитатели, для наблюденія за порядкомъ въ Гимназіи, и воспитательницы для наблюденія за порядкомъ въ женской Прогимназіи; г) врачъ и д) письмоводитель. Кромѣ того, при сихъ училищахъ имѣется нужная прислуга.

Статья 16.

Суммы, потребныя на содержаніе служащихъ (ст. 15) и на другіе необходимые расходы, отпускаются, по прилагемымъ при семъ штатамъ, изъ казны Царства.

Впредь до открытія всѣхъ классовъ Русской Гимназіи и окончательнаго образованія состоящихъ при оной заведеній,

въ і Proгимназыумъ же́нскі́й powierzonymъ być ma osobemu Dyrektorowi. Dyrektor ten co do tych zakładów naukowych mieć będzie attribucye i obowiązki należące do Dyrektorów Gimnazjów w Cesarstwie.

Artykuł 14.

Do pomocy Dyrektorowi Warszawskiego Proгимназыумъ же́нскі́й mianowaną być ma Przełożona. Do niej Zarząd rzeczonej Szkoły, pod kierunkiem Dyrektora, należecъ będzie.

Artykuł 15.

Przy Warszawskimъ Gimnazjumъ Ruskimъ i znajdującychъ się przy niemъ naukowychъ zakładachъ, utrzymywani być mają: а) двай наuczyciele religii prawosławnej; б) nauczyciele etatowi i oprócz tego, jeśli zajdzie potrzeba, obcy, przyjmowani za ugodą; в) guwernerowie dla pilnowania porządku w Gimnazjumъ i guwernantki dla pilnowania porządku w Proгимназыумъ же́нскі́мъ; д) lekarzъ i е) sekretarzъ. Oprócz tego, przy tychъ szkołachъ będzie odpowiednia posługa.

Artykuł 16.

Potrzebne fundusze na utrzymanie służby (Art. 15) i na inne niezbędne wydatki Skarbъ Królestwa dostarczy według załączonychъ tu etatówъ.

Dopóki wszystkie klasy Gimnazjumъ Ruskiego nie zostanąъ otwarte i dopóki nie będą w zupełności urządzone na-

штатныя суммы отпускаются въ уменьшенномъ размѣрѣ, соотвѣтственно дѣйствительной надобности, по росписанію, составленному Почетнымъ Попечителемъ Гимназій и утвержденному установленнымъ порядкомъ.

Статья 17.

Варшавская Русская Гимназія и состоящія при ней Начальное Училище и женская Прогимназія, а равно, какъ служащія при оныхъ должностныя лица, такъ и воспитанники сихъ заведеній, пользуются всѣми правами и преимуществами соотвѣтствующихъ учебныхъ учреждений, содержащихся въ Царствѣ Польскомъ отъ Правительства.

Статья 18.

Служба должностныхъ лицъ при Варшавской Русской Гимназіи и состоящихъ при ней учебныхъ заведеніяхъ, въ случаѣ перехода этихъ лицъ въ учебное вѣдомство Имперіи, даетъ имъ всѣ права и преимущества, приобретаемыя соотвѣтствующею службою по сему вѣдомству.

Статья 19.

Директоръ Варшавской Русской Гимназіи представляется Почетнымъ Попечителемъ, чрезъ Управление Народнаго Просвѣщенія, на утвержденіе Совѣта Управленія Царства. Главная Воспитательница и воспитательницы женской Прогимназіи, воспитатели Гимназіи, учителя, врачъ и писмоводитель опредѣляются и увольняются Почетнымъ Попечителемъ, по представленіямъ Директора, а законоучители,

лежащее до него Закладъ, суммы елатовые достarczane быѣ маѣа в илоѣи до рѣczywistej potrzeby zredukowanej, na zasadzie rozkładu przez Honorowego Kuratora Gimnazjum sporządzonego i ustanowionym porządkiem zatwierdzonego.

Артикулъ 17.

Warszawskie Gimnazjum Ruskie i będące przy niem: Szkoła początkowa i Progimnazjum żeńskie, niemniej należące do składu ich osoby i wychowawcy tych zakładów, używać mają wszelkich praw i prerogatyw, odpowiednich zakładów naukowych Rządowych w Królestwie Polskiem istniejących.

Артикулъ 18.

Służba osób zostających przy Warszawskim Gimnazjum Ruskim i przy istniejących przy niem zakładach naukowych, w razie przejścia tych osób do służby wychowania w Cesarstwie, nadaje im wszelkie prawa i prerogatywy, jakich tam przez stosowną w tej gałęzi służbę nabyć można.

Артикулъ 19.

Dyrektora Warszawskiego Gimnazjum Ruskiego przedstawia Kurator Honorowy, do zatwierdzenia Rady Administracyjnej Królestwa, za pośrednictwem Zarządu Oświecenia Publicznego. Przełożoną i guwernantki Progimnazjum żeńskiego, guwernerów Gimnazjum, nauczycieli, lekarza i sekretarza mianuje i uwalnia Kurator Honorowy, na przedstawienie Dyrektora; a co do nauczycieli religii Kurator Honorowy

сверхъ того, по соглашеніи Почетнаго Попечителя съ епархіальнымъ начальствомъ. Прислуга избирается Директоромъ.

Статья 20.

Классы всѣхъ должностей, полагаемыхъ при Варшавской Русской Гимназіи и состоящихъ при ней учебныхъ заведенійхъ, опредѣляются въ прилагаемыхъ у сего штатахъ.

Статья 21.

Въ пользу Варшавской Русской Гимназіи и состоящихъ при ней учебныхъ заведеній поступаютъ, независимо отъ отпускаемыхъ казною суммъ, спеціальныя средства сихъ заведеній, состояція изъ суммъ, жертвуемыхъ частною благотворительностью, и изъ платы, взимаемой отъ учениковъ и ученицъ. Сія спеціальныя средства обращаются, какъ на содержаніе пансіоновъ при Варшавской Русской Гимназіи и женской Прогимназіи (ст. 27), такъ и вообще на улучшение сихъ учебныхъ заведеній; при чемъ однакоже пожертвованія употребляются не иначе, какъ на точномъ основаніи предъявленныхъ жертвователями желаній (буде таковыя предъявлены были).

Статья 22.

При Варшавской Русской Гимназіи и женской Прогимназіи состоятъ педагогическіе Совѣты, составленные изъ Директора, законоучителей и штатныхъ учителей Гимназіи или Прогимназіи. Въ педагогическомъ Совѣтѣ

porozumieć się nadto winien ze zwierzchnością eparchialną. Posługę przyjmuje Dyrektor.

Artykuł 20.

Klasy wszystkich urzędów należących do składu Warszawskiego Gimnazjum Ruskiego i będących przy niem zakładów naukowych zamieszczone są w załączonych tu Etatach.

Artykuł 21.

Na korzyść Warszawskiego Gimnazjum Ruskiego i zostających przy niem zakładów naukowych, oprócz summ ze Skarbu, przeznaczają się specyalne zakładów tych dochody, składające się z ofiar prywatnych dobroczyńców i z opłat od uczniów i uczennic pobieranych. Specjalne tego rodzaju dochody obracane być mają, tak na utrzymanie pensyj przy Warszawskim Gimnazjum Ruskim i przy Proгимnazjum żeńskim (art. 27), jakoteż w ogólności na ulepszenie tych zakładów naukowych, przy czem jednak ofiary nieinaczey użyte być mają, jak w ściśłem zastosowaniu się do życzeń przez ofiarodawców objawionych, (jeśli takowe miały miejsce).

Artykuł 22.

Przy Warszawskim Gimnazjum Ruskim i przy Proгимnazjum żeńskim, będą Rady pedagogiczne, złożone z Dyrektora, nauczycieli religii i nauczycieli etatowych Gimnazjum lub Proгимnazjum. Do Rady pedagogicznej Pro-

соединенныхъ засѣданій представляются на его утвержде-
ніе. Равнымъ образомъ, и въ случаѣ разногласія Директо-
ра съ большинствомъ, дѣло разрѣшается Почетнымъ По-
печителемъ.

Статья 26.

Обсужденію и окончательному рѣшенію педагогическихъ
Совѣтовъ Гимназій и Прогимназій въ отдѣльности, подле-
жать слѣдующія дѣла: а) приемъ учениковъ и ученицъ и
переводъ ихъ изъ класса въ классъ; б) освобожденіе недо-
статочныхъ учениковъ и ученицъ отъ платы за ученіе;
в) выдача аттестатовъ ученикамъ и ученицамъ; г) взы-
сканіе съ учениковъ и ученицъ за важные проступки и
исключеніе ихъ изъ учебныхъ заведеній; д) разсмотрѣніе
годовыхъ отчетовъ по учебной части и е) повѣрка суммъ
и счетовъ по приходамъ и расходамъ.

Статья 27.

Въ соединенномъ засѣданіи педагогическихъ Совѣтовъ
Гимназій и женской Прогимназій обсуждаются слѣдую-
щія дѣла: а) опредѣленіе размѣра платы за ученіе; б) со-
ставленіе смѣты специальныхъ средствъ Гимназій и со-
стоящихъ при ней учебныхъ заведеній; в) учрежденіе, на
счетъ специальныхъ средствъ, указанныхъ въ ст. 21, пан-
сіоновъ для мальчиковъ при Гимназій и для дѣвицъ при
женской Прогимназій и постановленіе правилъ для поступ-
ленія и содержанія воспитанниковъ и воспитанницъ въ
сихъ пансіонахъ; г) выборъ учебныхъ руководствъ и по-

posiedzeń w połączonym komplecie, do jego zatwierdze-
nia mają być przedstawiane. Podobnież i w przypad-
kach zachodzącej różności zdań między Dyrektorem a więk-
szością, interes ulega decyzji Kuratora Honorowego.

Artykuł 26.

Roztrząsaniu i decyzji ostatecznej rad pedagogicznych
Gimnazjum i Progimnazjum każdej z osobna, ulegają na-
stępujące interesa: а) przyjmowanie uczniów i uczennic oraz
promocya ich do klass wyższych; b) uwolnienie niezamożnych
uczniów i uczennic od opłaty za nauki; c) wydawanie uczniom
i uczennicom attestatów; d) karanie uczniów i uczennic za
ważniejsze przekroczenia i wydalenie ich z zakładów nauko-
wych; e) przegląd rocznych sprawozdań naukowych; i
f) sprawdzenie obrotu funduszów i rachunków z dochodów i
wydatków.

Artykuł 27.

Na posiedzeniach w połączonym komplecie Rad pedago-
gicznych Gimnazjum i Progimnazjum żeńskiego, roztrząsa-
ne będą następujące interesa: а) ustanowienie wysokości
opłaty od uczniów; b) ułożenie etatu specjalnych dochodów
Gimnazjum i będących przy nióm zakładów naukowych;
c) urządzenie pensyi na rachunek tych specjalnych dochodów,
o których w art. 21 jest mowa, dla chłopców przy Gimnazjum i
dla dziewcząt przy Progimnazjum żeńskiem, oraz wydanie prze-
pisów co do przyjmowania i utrzymywania w tych pensyach
wychowañców i wychowanie; d) dobór ksiązek wykłado-

собій, а также книгъ для библіотеки Варшавской Русской Гимназіи и составленіе правилъ о порядкѣ храненія и выдачи книгъ изъ сей библіотеки; д) одобреніе рѣчей, назначаемыхъ для чтенія на публичномъ актѣ; е) удостоеніе, по подлежащемъ испытаніи, званія Русскаго Домашняго Учителя и Русской Домашней Учительницы; ж) избраніе, изъ преподавателей, библіотекаря и секретаря педагогическаго Совѣта Гимназіи и Совѣта женской Прогимназіи и з) разсмотрѣніе и одобреніе программъ преподаванія по каждому предмету.

Статья 28.

Приведеніе въ исполненіе и дальнѣйшее развитіе настоящаго указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, поручается Нашему Намѣстнику и Совѣту Управленія въ Царствѣ Польскомъ.

Данъ въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта), Августа 30 (Сентября 11) дня, 1864 года.

(подписано) **АЛЕКСАНДРЪ.**

wych i innej naukowej pomocy, oraz ksiązek do Biblioteki Warszawskiego Gimnazjum Ruskiego, tudzież wydanie przepisów o przechowywaniu tych ksiązek i o wydawaniu ich z Biblioteki; e) ocenienie mów, mających być czytaniem podczas aktu uroczystego; f) przyznanie w skutek złożonego egzaminu tytułu Ruskiego Prywatnego Nauczyciela i Ruskiej Prywatnej Nauczycielki; g) wybór z pomiędzy nauczycieli, bibliotekarza i sekretarza rady pedagogicznej Gimnazjum i rady Progimnazjum żeńskiego; i h) roztrząsanie i przyjęcie programatu wykładu każdego przedmiotu.

Artykuł 28.

Wykonanie i dalsze rozwinięcie niniejszego Ukazu, który w Dzienniku Praw zamieszczonym być ma, NASZEMU Namiestnikowi i Radzie Administracyjnej Królestwa polecamy.

Dan w Iugenheimie (pod Darmsztadtem), dnia 30 Sierpnia (11 Września), 1864 roku.

przez **CESARZA i KRÓLA,**
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Platonow.

На подлинномъ Собственною Его Императорскаго Величества рукою написано:

«Быть по сему»

въ Югенгеймѣ, (близъ Дармштадта).
30 Августа, (11 Сентября 1864 г.).

Przez CESARZA i KRÓLA,
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Płatowiec.

Приложение къ ст. 16.

ШТАТЪ

РУССКОЙ СЕМИКЛАССНОЙ ГИМНАЗИИ ВЪ ВАРШАВѢ.

Наименованіе статей расхода.	Классы должностей.	Число лицъ.	Одному.		Всѣмъ.	
			Рубли.	К.	Рубли.	К.
1. Содержаніе служащихъ:						
Директоръ Гимназии	V	1	2.500	—	2.500	—
Законоучитель	—	1	1.000	—	1.000	—
Учители наукъ	VIII	10	1.200	—	12.000	0
Учители Нѣмецкаго и Французскаго языковъ	VIII	2	1.000	—	2.000	—
Учитель Польскаго языка и словесности (Онъ же обучаетъ желающихъ Польскому языку и въ женской Прогимназии.)	VIII	1	1.000	—	1.000	—

Annex do art. 16

ETAT

RUSKIEGO SIEDMIOKLASSOWEGO GIMNAZYUM W WARSZAWIE.

Wyszczególnienie wydatkow.	Klasa urzędu.	Liczba osób.	Jednemu.		Wszystkim.	
			Ruble.	K.	Ruble.	K.
1. Płaca osób:						
Dyrektor Gimnazjum	V	1	2.500	—	2.500	—
Nauczyciel religii	—	1	1.000	—	1.000	—
Nauczyciele przedmiotów	VIII	10	1.200	—	12.000	—
Nauczyciele języków Francuzkiego i Niemieckiego	VIII	2	1.000	—	2.000	—
Nauczyciel Języka Polskiego i Literatury (Tenże wykłada żądającym język Polski w Progimnazjum żeńskim.)	VIII	1	1.000	—	1.000	—

Наименованіе статей расхода.	Классы должностей.	Число лицъ.	Одному.		Всѣмъ.	
			Рубл.	К.	Рубл.	К.
Учитель черченія, чистописанія и рисованія	IX	1	600	—	600	—
Воспитатели	VIII	2	900	—	1.800	—
Письмоводитель	—	1	400	—	400	—
Врачъ (Онъ же Врачъ при женской Прогимназии и при Начальномъ училищѣ.)	—	1	300	—	300	—
	—	20	—	—	21.600	—

2. Другіе расходы:

На Библиотеку	400
На учебныя пособія, классныя принадлежности и награды ученикамъ	400
На уроки церковнаго пѣнія	250
На уроки гимнастики	250
На канцелярскія принадлежности	100

Wyszczególnienie wydatkow.	Klasa urzędu.	Liczba osób.	Jednemu.		Wszystkim.	
			Ruble.	K.	Ruble.	K.
Nauczyciel kalligrafii i rysunków	IX	1	600	—	600	—
Guwernerowie	VIII	2	900	—	1.800	—
Sekretarz	—	1	400	—	400	—
Lekarz (Zarazem przy żeńskim Proгимназіум i przy Szkole początkowej.)	—	1	300	—	300	—
	—	20	—	—	21.600	—

2. Rozmaite wydatki:

Na Bibliotekę	400
Na książki pomocnicze, na potrzeby klasowe i na nagrody dla uczniów	400
Na naukę śpiewu kościelnego	250
Na naukę gimnastyki	250
Na materiały piśmienne	100

	Рубл.	К.
На наемъ прислуги	500	—
На отопленіе и освѣщеніе зданія Гимназіи (отводи- маго казною)	500	—
На ремонтъ и содержаніе чистоты зданія	500	—
Итого	2.900	—
А всего	24.500	—

	Ruble.	K.
Na służbę niższą	500	—
Na opał i światło zabudowania Gimnazyum rzado- wego	500	—
Na reperacye domu i utrzymanie w nim czystości	500	—
Razem	2.900	—
W ogóle	24.500	—

На подлинномъ Собственно Его Императорскаго Величества
рукою написано:

«Быть по сему»

въ Югенгеймѣ, (близъ Дармштадта).
30 Августа, (11 Сентября) 1864 г.

przez CESARZA i KRÓLA,
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Platonow.

ШТАТЪ

РУССКОЙ ЧЕТЫРЕХКЛАССНОЙ ЖЕНСКОЙ ПРОГИМ-
НАЗИИ ВЪ ВАРШАВѢ.

Наименованіе статей расхода.	Классы должностей.	Число лицъ.	Одному.		Всѣмъ.	
			Рублн.	К.	Рублн.	К.
1. Содержаніе служащихъ:						
Директору Гимназіи за завѣдываніе Прогимназіею добавочныхъ.	V	1	500	—	500	—
Законоучитель (Онъ же и Законоучитель въ Русскомъ Начальномъ Училищѣ.)	—	1	750	—	750	—
Учители наукъ	VIII	6	1.000	—	6.000	—
Учители новыхъ языковъ . . .	VIII	2	800	—	1.600	—
Главная Воспитательница . . .	—	1	1.200	—	1.200	—
Воспитательницы	—	4	500	—	2.000	—
	—	15	—	—	12.050	—

ETAT

RUSKIEGO CZTEROKLASSOWEGO PROGIMNAZYUM
ŻEŃSKIEGO W WARSZAWIE.

Wyszczególnienie wydatków.	Klasa urzędu.	Liczba osób.	Jednemu.		Wszystkim.	
			Ruble.	K.	Ruble.	K.
1. Płaca osób:						
Dyrektorowi Gimnazjum za zawiadywanie Proгимnazjum dodatku do płacy	V	1	500	—	500	—
Nauczyciel religii (Wykładający zarazem religię w Ruskiej Szkole początkowej.)	—	1	750	—	750	—
Nauczyciele przedmiotów . . .	VIII	6	1.000	—	6.000	—
Nauczyciele języków	VIII	2	800	—	1.600	—
Przełożona	—	1	1.200	—	1.200	—
Guwernantki	—	4	500	—	2.000	—
	—	15	—	—	12050	—

	Рубл.	К.
2. Другіе расходы:		
На бібліотеку	250	
На учебныя пособия, классныя принадлежности и на награды ученицамъ	250	
На уроки церковнаго пѣнія	200	
На уроки гимнастики	200	
На наемъ прислуги	400	
На отопленіе и освѣщеніе зданія Прогимназіи (отводимого казною).	400	
На ремонтъ и содержаніе чистоты зданія	300	
Итого	2.000	
Всего	14.050	

	Ruble.	K.
2. Rozmaite wydatki:		
Na Bibliotekę	250	
Na książki pomocnicze, na klasowe potrzeby i na nagrody dla uczennic	250	
Na naukę śpiewu kościelnego	200	
Na naukę gimnastyki	200	
Na służbę niższą	400	
Na opał i światło zabudowania rządowego dla Proгимназіум	400	
Na reperacyę domu i utrzymanie w nim czystości	300	
Razem	2.000	
W ogóle	14.050	

На подлинномъ Собственною Его Императорскаго Величества
рукою написано:

«Быть по сему»

въ Югенгеймѣ, (близъ Дармштадта).
30 Августа, (11 Сентября) 1864 г.

przez CESARZA i KRÓLA,
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Płatowiec.

ШТАТЪ

ВАРШАВСКАГО РУССКАГО НАЧАЛЬНАГО УЧИЛИЩА ДЛЯ ДѢТЕЙ ОБОЕГО ПОЛА.

Наименованіе статей расхода.	Классъ должностей.	Число лицъ.	Одному.		Всѣмъ.	
			Рубл.	К.	Рубл.	К.
Учитель	X	1	500	—	500	—
Учительница	—	1	500	—	500	—
На учебныя пособія	—	—	100	—	100	—
На отопленіе и содержаніе помещенія (отводимого въ казенномъ домѣ)	—	—	250	—	250	—
На жалованье сторожу	—	1	120	—	120	—
Всего	—	3	—	—	1.470	—

ЕТАТ

SZKOŁY POZĄTKOWEJ RUSKIEJ DLA DZIECI PŁCI OBOJEJ W WARSZAWIE.

Wyszczególnienie wydatków.	Klasa urzędu.	Liczba osób.	Jednemu.		Wszystkim.	
			Ruble.	K.	Ruble.	K.
Nauczyciel	X	1	500	—	500	—
Nauczycielka	—	1	500	—	500	—
Na książki i inne naukowe potrzeby	—	—	100	—	100	—
Na opał i utrzymanie Szkoły (w zabudowaniu rządowém)	—	—	250	—	250	—
Stróżowi	—	1	120	—	120	—
W ogóle	—	3	—	—	1.470	—

IV.

ВЫСОЧАЙШІЙ УКАЗЪ

**о Главномъ Нѣмецкомъ Евангелическомъ
училищѣ въ Варшавѣ.**

IV.

UKAZ NAJWYŻSZY

**o Szkole Głównej Niemiecko-Ewangelickiej
w Warszawie.**

Божією Милостію

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССІЙСКІЙ,
ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и проч., и проч., и проч.

Въ заботливости Нашей о благѣ всѣхъ вѣрноподданныхъ Нашихъ, безъ различія происхожденія и вѣроисповѣданія, Мы обратили вниманіе на то, что многочисленные въ Царствѣ Польскомъ жители Нѣмецкаго происхожденія и Евангелическаго исповѣданія не имѣютъ тамъ доселѣ учебнаго заведенія, въ которомъ юность ихъ, по выходѣ изъ начальныхъ школъ, могло бы получать дальнѣйшее образованіе, удовлетворяющее ихъ потребностямъ, и что вслѣдствіе сего ощущается также недостатокъ въ наставникахъ для существующихъ въ Царствѣ начальныхъ училищъ нѣмецкихъ. Находя справедливымъ, чтобы нѣмецкимъ жителямъ открыты были въ Царствѣ Польскомъ средства къ просвѣщенію, подобныя тѣмъ, какія дарованы имъ въ предѣлахъ Имперіи, Мы постановили и постановляемъ:

Z BOŻEJ ŁASKI

MY, ALEXANDER II,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSSYI,
KRÓL POLSKI, WIELKI XIAŻE FINLANDZKI,

etc, etc, etc.

W troskliwości NASZEJ o dobro wszystkich wiernych poddanych NASZYCH, bez różnicy Pochodzenia i Wyznania, zwróciliśmy uwagę na to, że nader liczni w Królestwie Polskiem mieszkańcy Niemcy i Ewangelickiego Wyznania nie mają tam dotąd zakładu naukowego, w którymby młodzież ich po wyjściu ze szkół początkowych, mogła pobierać dalsze ukształcenie, odpowiadające ich potrzebom, i że skutkiem tego czuć się też daje brak nauczycieli dla istniejących w Królestwie początkowych szkół niemieckich. Uznawszy sprawiedliwem, zapewnić niemieckim mieszkańcom podobne środki oświaty w Królestwie Polskiem, jakimi oni są obdarzeni w granicach Cesarstwa, postanowiliśmy i stanowimy:

Статья 1.

Въ г. Варшавѣ учреждается, по примѣру существующаго въ С.-Петербургѣ Главнаго Нѣмецкаго училища Св. Петра, Главное Нѣмецкое Евангелическое Училище, для дѣтей обоого пола, съ преподаваніемъ наукъ въ объемѣ, соотвѣтствующемъ курсу среднихъ учебныхъ заведеній и на правахъ сихъ заведеній.

Статья 2.

Главному Нѣмецкому Евангелическому Училищу въ Варшавѣ, учреждаемому преимущественно для дѣтей Евангелическаго исповѣданія, предоставляется однако принимать дѣтей и другихъ исповѣданій.

Статья 3.

Варшавское Главное Нѣмецкое Евангелическое Училище состоитъ въ непосредственномъ завѣдываніи мѣстной Евангелическо-Аугсбургской Консистоіи и подчинено Управленію Народнаго Просвѣщенія въ Царствѣ.

Статья 4.

Консистоія, подъ наблюденіемъ Управленія Народнаго Просвѣщенія, опредѣляетъ курсъ преподаванія въ Училищѣ и соотвѣтственныя программы, постановляетъ порядокъ управленія Училищемъ и составляетъ надлежащія на сей конецъ инструкціи, а равно, съ утвержденія Управленія Народнаго Просвѣщенія, назначаетъ наставниковъ и другихъ служащихъ при Училищѣ лицъ, какъ изъ Нашихъ подданныхъ, такъ изъ иностранцевъ.

Артикулъ 1.

Въ мѣстѣ Warszawie урядзонагъ zostanie, na podobienstwo istniejącej w Petersburgu Głównej Szkoły Niemieckiej S-go Piotra, Główna Niemiecka Ewangelicka Szkoła, dla dzieci obojej płci, z wykładem w niej nauk, jakie obeymuie kurs dla średnich zakładów naukowych przepisany i na prawach tychże zakładów.

Артикулъ 2.

Głównej Szkole Ewangelicko - Niemieckiej w Warszawie, przeznaczonej przedewszystkiem dla dzieci Wyznania Ewangelickiego, pozwala się wszelako przyjmować dzieci i innych Wyznań.

Артикулъ 3.

Warszawska Główna Niemiecko-Ewangelicka Szkoła, zostawać będzie w bezpośredniem zawiadywaniu miejscowego Ewangelicko-Augsburskiego Konsystorza i podlegać ma Zarządowi Oświecenia Publicznego w Królestwie.

Артикулъ 4.

Konsystorz, pod nadzorem Zarządu Oświecenia Publicznego, przepisze kurs nauk dla Szkoły i odpowiedni program, ustawi porządek zarządzania Szkołą i ułoży potrzebne na ten cel Instrukcyje, a również, za potwierdzeniem Zarządu Oświecenia Publicznego, wybierze nauczycieli i inne do służby przy Szkole osoby, tak z pomiędzy Naszych poddanych, jakoteż i z cudzoziemców.

Статья 5.

Начальник Варшавской Учебной Дирекции имеет обязанность посещать Училище для обозрѣнія онаго, какъ въ педагогическомъ, такъ и въ другихъ отношеніяхъ. Замѣчанія свои онъ предлагаетъ Начальству Училища для зависящихъ распоряженій, а въ случаяхъ важныхъ, представляетъ и Управленію Народнаго Просвѣщенія.

Статья 6.

Директоръ Училища избирается Консисторією и представляется ею, чрезъ Управленіе Народнаго Просвѣщенія, на окончательное утвержденіе Совѣта Управленія Царства.

Статья 7.

Консисторія озаботится объ открытіи при Училищѣ педагогическихъ классовъ для образованія учителей изъ питомцевъ Училища.

Статья 8.

Въ Училище могутъ быть принимаемы, сверхъ приходящихъ учениковъ и ученицъ, своекоштные пансіонеры и полупансіонеры.

Статья 9.

Консисторія составитъ уставъ и штатъ Училища. Сей уставъ и штатъ, по разсмотрѣніи Управленіемъ Народнаго

Артыкулъ 5.

Naczelnik Warszawskiej Dyrekcji Naukowej, obowiązany jest zwiedzać Szkołę, dla zrewidowania jej tak pod względem pedagogicznym, jakoteż i pod innemi względami. Spostrzeżenia swoje objawiać ma Zwierzchności Szkolnej, w celu wydania przez nią stosownych rozporządzeń, a w ważniejszych razach przedstawiać je Zarządowi Oświecenia Publicznego.

Артыкулъ 6.

Dyrektora Szkoły wybiera Konsystorz i za pośrednictwem Zarządu Oświecenia Publicznego, przedstawia Radzie Administracyjnej Królestwa na ostateczne zatwierdzenie.

Артыкулъ 7.

Konsystorz postara się o otwarcie przy Szkole klass pedagogicznych dla usposobienia nauczycieli z wychowанców Szkoły.

Артыкулъ 8.

Do Szkoły, oprócz przychodnich uczniów i uczennic, przyjmowani być mogą na koszt własny pensjonarze i półpensjonarze.

Артыкулъ 9.

Konsystorz ułoży Ustawę i Etat Szkoły. Ustawa ta i Etat, po roztrząśnięciu ich w Zarządzie Oświecenia Publicznego,

Просвѣщенія, будутъ представлены онымъ Намѣстнику въ Царствѣ, для испрошенія Нашего утвержденія, установленнымъ порядкомъ.

Статья 10.

Потребныя на содержаніе Училища издержки будутъ, по мѣрѣ открытія классовъ оного, вносимы въ смѣту расходовъ Царства, установленнымъ порядкомъ.

Статья 11.

Приведеніе въ исполненіе и дальнѣйшее развитіе настоящаго указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, поручается Нашему Намѣстнику и Совѣту Управленія въ Царствѣ.

Данъ въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта), Августа 30 (Сентября 11) дня, 1864 года.

(подписано) **АЛЕКСАНДРЪ.**

представione być mają przez tenże Zarząd Namiestnikowi w Królestwie, dla wyjednania Naszego zatwierdzenia przepisanyim porządkiem.

Artykuł 10.

Potrzebne na utrzymanie Szkoły wydatki, w miarę otwierania jej klass, wnoszone być mają do Budżetu Królestwa, przepisanyim porządkiem.

Artykuł 11.

Wykonanie i dalsze rozwinięcie niniejszego Ukazu, który w Dzienniku Praw zamieszczony być ma, Namiestnikowi Naszemu w Królestwie i Radzie Administracyjnój polecamy.

Dan w Jugenheimie, (pod Darmsztadtem), dnia 30 Sierpnia (11 Września), 1864 roku.

przez **CESARZA i KRÓLA,**
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) W. Płatonow.

V.

ВЫСОЧАЙШІЙ УКАЗЪ

**объ учрежденіи Учебныхъ Дирекцій
въ Царствѣ Польскомъ.**

V.

UKAZ NAJWYŻSZY

**o organizacyi Dyrekcij Naukowych
w Królestwie Polskiem.**

Божією Милостию

МЫ, АЛЕКСАНДРЪ II,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССИЙСКІЙ,
ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и проч., и проч., и проч.

Указомъ, сего числа даннымъ, Мы положили болѣе прочныя основанія устройству начальныхъ училищъ въ Царствѣ Польскомъ. Къ учрежденію сихъ училищъ Мы призываемъ всѣхъ жителей Царства безъ различія происхожденія и вѣроисповѣданія, открывая имъ возможность пользоваться, въ семъ важномъ дѣлѣ, пособіемъ отъ казны. Для успѣшнѣйшаго исполненія предначертаній Нашихъ о распространеніи и развитіи первоначальнаго образованія въ Царствѣ, Мы, въ то же время, признали за благо установить въ семъ краѣ Учебныя Дирекціи и ввѣрить лицамъ, которыя будутъ управлять ими, ближайшее заведываніе всѣми начальными училищами.

Z BOŻEJ ŁASKI

MY, ALEXANDER II,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSSYI,
KRÓL POLSKI, WIELKI XIAŻE FINLANDZKI,

etc, etc, etc.

Ukazem w dniu dzisiejszym wydanym położyliśmy gruntowniejsze podstawy organizacyi Szkół początkowych w Królestwie Polskiem. Do urzǳenia tych Szkół powołujemy wszystkich mieszkańców Królestwa, bez różnicy pochodzenia i wyznania, ułatwiając im możność korzystania w tem ważnem dziele z pomocy Skarbu. Dla pomyślniejszego spełnienia myśli Naszych, co do rozszerzenia i rozwinięcia wychowania początkowego w Królestwie, uznaliśmy jednocześnie za dobre, ustanowić w tym kraju Dyrekcyę Naukowe i osobom, które będą niemi kierować, bliższe zawiadywanie wszystkiemi Szkołami początkowemi, powierzyć.

Находя нужнымъ опредѣлить главныя основанія устройства сихъ Учебныхъ Дирекцій и согласовать новыя должности Директоровъ училищъ съ прочими частями учебнаго управленія въ Царствѣ Польскомъ, Мы постановили и постановляемъ:

I. Объ учрежденіи Учебныхъ Дирекцій.

Статья 1.

Царство Польское раздѣляется на 10 Учебныхъ Дирекцій: Варшавскую, Лодзинскую, Радомскую, Келецкую, Люблинскую, Холмскую, Седлецкую, Сувалкскую, Ломжинскую и Плоцкую.

Статья 2.

Предѣлы каждой изъ сихъ Дирекцій будутъ въ точности обозначены особымъ постановленіемъ Учредительнаго въ Царствѣ Комитета.

Статья 3.

Для управленія Учебными Дирекціями назначаются Директоры училищъ, коихъ служебныя права опредѣлены ниже, въ ст. 35.

Статья 4.

Для завѣдыванія находящимися въ г. Варшавѣ начальными (элементарными) и частными учебными заведеніями

Осудивъшы потребномъ окрѣслить главныя zasady organizacyi tych Dyrekcyi Naukowych i pogodzić nowe obowiązki Dyrektorów Szkół z innemi częściami zarządu wychowania w Królestwie Polskiem, postanowiliśmy i stanowimy:

I. Organizacya Dyrekcyj Naukowych.

Artykuł 1.

Królestwo Polskie podzielonem zostaje na 10 Dyrekcyj Naukowych: Warszawską, Łódźską, Radomską, Kielecką, Lubelską, Chełmską, Siedlecką, Suwałkowską, Łomżyńską i Płocką.

Artykuł 2.

Granice każdej z tych Dyrekcyi będą dokładnie oznaczone osobnem postanowieniem Urządzającego w Królestwie Komitetu.

Artykuł 3.

Do Zarządu Dyrekcyami Naukowemi mianowani zostaną Dyrektorowie Szkół, których prawa służbowe poniżej w artykule 35 są określone.

Artykuł 4.

Do zawiadywania istniejącymi w Warszawie początkowymi (elementarnymi) i prywatnymi zakładami naukowymi

назначается Инспекторъ училищъ г. Варшавы, имѣющій равныя по службѣ права съ Директорами училищъ.

Статья 5.

Варшавскій Директоръ училищъ имѣетъ въ своемъ вѣдѣніи, кромѣ всѣхъ находящихся внѣ г. Варшавы училищъ его Дирекціи, состоящихъ въ этомъ городѣ казенныя среднія и высшія учебныя заведенія, за исключеніемъ Главной Школы.

Статья 6.

Тѣ учебныя заведенія, которыя, въ силу дѣйствующихъ узаконеній, не подчинены общему учебному управленію въ Царствѣ, а зависятъ отъ другихъ вѣдомствъ, остаются по прежнему въ вѣдѣніи сихъ вѣдомствъ. Но Директоры училищъ обязаны, по принадлежности, посѣщать всѣ таковыя учебныя заведенія и представлять свои замѣчанія, чрезъ свое начальство, на усмотрѣніе вѣдомствъ, управляющихъ означенными училищами.

II. О предѣлахъ власти и обязанностяхъ Директоровъ училищъ и Инспектора училищъ г. Варшавы.

Статья 7.

Директоры училищъ, а равно Инспекторъ училищъ г. Варшавы, имѣютъ начальство надъ всѣми казенными и общественными учебными заведеніями, находящимися въ

ustanowiony zostaje Inspektor Szkół miasta Warszawy, porównany w prawach służbowych z Dyrektorami Szkół.

Artykuł 5.

Warszawski Dyrektor Szkół, oprócz wszystkich za obrębem miasta Warszawy szkół do jego Dyrekcji należących, mieć będzie w swem zawiadywaniu, znajdujące się w temże mieście średnie i wyższe Rządowe Zakłady naukowe, z wyjątkiem Szkoły Głównej.

Artykuł 6.

Zakłady naukowe, które z mocy obowiązujących przepisów nie podlegają zwierzchniej władzy wychowania w Królestwie, lecz od innych władz zależą, pozostaną jak dotąd w zawiadywaniu tychże władz. Dyrektorowie Szkół atoli z obowiązku zwiedzać mają wszystkie tego rodzaju zakłady naukowe, i przedstawiać uwagi swoje, za pośrednictwem swej zwierzchności, do uznania władz zawiadujących temi zakładami.

II. Atrybucye i obowiązki Dyrektorów Szkół, oraz Inspektora Szkół miasta Warszawy.

Artykuł 7.

Dyrektorowie Szkół oraz Inspektor Szkół miasta Warszawy, mają zwierzchnictwo nad wszystkimi Rządowymi i Publicznymi Zakładami Naukowymi, znajdującymi się w obrębie

предѣлахъ подлежащей Дирекціи или означеннаго города, если оныя, на основаніи предъидущихъ статей, не изъяты изъ ихъ вѣдѣнія.

Статья 8.

Директорамъ училищъ принадлежитъ надзоръ за всѣми начальными училищами, гминными, сельскими и городскими, находящимися въ предѣлахъ Учебной Дирекціи. Они обязаны имѣть особенное попеченіе объ ихъ благоустройствѣ и развитіи. Во всемъ, что касается до сихъ училищъ и до состоящихъ при нихъ учителей и учительницъ, сии Директоры руководствуются въ точности постановленіями указа о начальныхъ училищахъ. Въ отношеніи начальныхъ училищъ, находящихся въ г. Варшавѣ, обязанности сии, согласно ст. 4, возлагаются на Инспектора тамошнихъ училищъ.

Статья 9.

Директоры училищъ, а равно Инспекторъ училищъ г. Варшавы, принимаютъ всѣ нужныя мѣры для приведенія въ дѣйствіе постановленій о начальныхъ училищахъ и даютъ на сей конецъ учителямъ, учительницамъ и смотрителямъ сихъ училищъ надлежащія указанія и инструкціи, примѣненныя къ мѣстнымъ обстоятельствамъ.

Статья 10.

Директоры училищъ и Инспекторъ училищъ г. Варшавы, представляютъ Управленію Народнаго Просвѣщенія

власиwej Dyrekcyi lub rzeczzonego miasta, oprócz tych które na zasadzie poprzedzających artykułów z pod ich zawiadowania są wyłączone.

Artykuł 8.

Do Dyrektorów Szkół należy nadzór nad wszystkimi początkowymi szkołami, gminnymi, wioskowymi i miejskimi, znajdującymi się w obrębie Dyrekcyi Naukowej. Obowiązkiem ich jest szczególne mieć staranie o ich dobry byt i rozwinięcie. We wszystkim, co tylko tych szkół i zostających przy nich nauczycieli i nauczycielek dotyczy, Dyrektorowie ci trzymać się winni ściśle przepisów Ukazu o Szkołach początkowych. Co zaś do szkół początkowych znajdujących się w mieście Warszawie, obowiązki te zgodnie z art. 4, na Inspektora Szkół tego miasta są włożone.

Artykuł 9.

Dyrektorowie Szkół, a również Inspektor Szkół miasta Warszawy, przedsięwzją wszelkie potrzebne środki dla doprowadzenia do skutku przepisów o szkołach początkowych i w tym celu udzielą nauczycielom, nauczycielkom i nadzorcom tych szkół potrzebne skazówki i instrukcje do miejscowych okoliczności zastosowane.

Artykuł 10.

Dyrektorowie Szkół i Inspektor Szkół miasta Warszawy przedstawiać mają Zarządowi Oświecenia Publicznego uwagi

свои соображенія о мѣрахъ къ улучшенію состоянія подвѣдомственныхъ имъ начальныхъ училищъ и заботятся о томъ, чтобы учителя и учительницы оныхъ могли воспользоваться всѣми выгодами, какія должны быть имъ предоставлены на основаніи указа, давняго сего числа о начальныхъ училищахъ.

Статья 11.

Директоры училищъ и Инспекторъ училищъ г. Варшавы завѣдываютъ учебною частію въ воскресно-ремесленныхъ и коммерческихъ училищахъ подлежащей дирекціи или означеннаго города и обязаны заботиться о томъ, чтобы преподаваніе въ сихъ училищахъ производилось на точномъ основаніи началъ, постановленныхъ въ указѣ о начальныхъ училищахъ, съ примѣненіемъ къ спеціальнымъ цѣлямъ этихъ учебныхъ заведеній. Въ хозяйственномъ управленіи сими училищами и въ назначеніи для нихъ учителей участвуютъ городскія начальства и жители. Степень такового участія будетъ опредѣлена особою инструкціею.

Статья 12.

Въ уѣздныхъ училищахъ и гимназіяхъ, какъ мужскихъ, такъ и женскихъ, вся учебная часть направляется, по принадлежности, Директорами училищъ. Они обязаны наблюдать за способомъ и правильнымъ ходомъ преподаванія въ сихъ училищахъ и гимназіяхъ, даютъ въ этомъ отношеніи надлежащіе указанія и наставленія учителямъ и учительницамъ, равно какъ и управленію каждаго изъ означенныхъ учебныхъ заведеній и слѣдятъ за успѣхами ученія.

свое ко до środków polepszenia stanu podległych im Szkół początkowych i starać się o to, ażeby nauczyciele i nauczycielki tych szkół otrzymali wszelkie dogodności, do jakich w moc Ukazu o Szkołach początkowych wydanego w dniu dzisiejszym nabyli prawa.

Artykuł 11.

Dyrektorowie Szkół i Inspektor szkół miasta Warszawy zawiadywać będą częścią naukową Szkół Rzemieślniczo-Niedzielnych i Handlowych, każdy w swoim obrębie i starać się o to, ażeby wykład przedmiotów w tych szkołach odbywał się ściśle według zasad w Ukazie o szkołach początkowych postanowionych, z zastosowaniem do specjalnych każdego z tych naukowych zakładów przeznaczeń. W zarządzie gospodarczym tych szkół i w wyborze nauczycieli mają mieć udział władze miejskie i mieszkańcy. Stopień tego udziału osobna Instrukcja określi.

Artykuł 12.

W szkołach Powiatowych i Gimnazyach tak męzkich jak i żeńskich, kierunek całej części naukowej do Dyrektorów szkół należy. Obowiązkiem ich jest pilnować sposobu i odpowiedniego przepisom odbywania wykładu przedmiotów w rzeczonych Szkołach i Gimnazyach; dawać oni mają w tym celu potrzebne skazówki i instrukcje nauczycielom i nauczycielkom, oraz zarządowi każdego z oznaczonych zakładów naukowych i czuwać nad postępem nauki.

Статья 13.

Въ отношеніи къ хозяйственной и административной части упомянутыхъ въ предыдущей статьѣ училищъ и гимназій, Директорамъ принадлежитъ право повѣрять распоряженія и отчетность подлежащихъ училищныхъ управленій.

Статья 14.

Въ высшихъ казенныхъ заведеніяхъ, за исключеніемъ Главной Школы, Директоры училищъ наблюдаютъ за правильностью преподаванія и дѣлаютъ все нужныя въ этомъ отношеніи замѣчанія непосредственному начальству и преподавателямъ сихъ училищъ.

Статья 15.

Директоры училищъ обязаны имѣть постоянный надзоръ за всеми частными учебными заведеніями въ предѣлахъ учебной дирекціи, гдѣ бы заведенія сии ни содержались. Они наблюдаютъ за точнымъ исполненіемъ существующихъ, относительно сихъ заведеній, законоположеній, и въ случаѣ какого либо отступленія отъ оныхъ, принимаютъ нужныя мѣры къ прекращенію такого безпорядка и къ законному взысканію съ виновныхъ. Относительно частныхъ учебныхъ заведеній, находящихся въ г. Варшавѣ, обязанности сии исполняются, согласно ст. 4, Инспекторомъ училищъ г. Варшавы.

Артикулъ 13.

Pod względem części gospodarczej i administracyjnej wspomnianych w poprzedzającym artykule Szkół i Gimnazjów, Dyrektorom służy prawo sprawdzania rozporządzeń i rachunków właściwych szkolnych zarządów.

Артикулъ 14.

W wyższych zakładach rządowych, z wyjątkiem Szkoły Głównej, Dyrektorowie Szkół pilnować będą odpowiedniego przepisom wykładu przedmiotów i czynić wszelkie potrzebne pod tym względem spostrzeżenia bezpośredniej tychże szkół zwierzchności i ich nauczycielom.

Артикулъ 15.

Dyrektorowie Szkół obowiązani mieć ciągły nadzór nad wszelkimi prywatnymi zakładami naukowymi w obrębie ich Dyrekeyi położonemi, bez względu na to, przez kogo te zakłady są utrzymywane. Pilnować oni mają ścisłego wykonania ustaw wydanych dla tych zakładów i w razie dostrzeżonego od nich iakiego bądź odstępiania, przedsiębrać właściwe środki dla zatamowania podobnego nieporządku i pociągnięcia winnych do odpowiedzialności, według prawa. Co do zakładów naukowych prywatnych znajdujących się w mieście Warszawie, obowiązki tego rodzaju zgodnie z artykułem 4 wykonywać będzie Inspektor szkół miasta Warszawy.

Статья 16.

Для руководства Директорамъ училищъ и Инспектору училищъ г. Варшавы, по предмету указанного въ предыдущей статьѣ надзора за частными учебными заведениями, будутъ изданы подробныя инструкціи.

Статья 17.

Немедленно по введеніи въ дѣйствіе настоящаго указа, Директоры училищъ, а въ г. Варшавѣ Инспекторъ тамошнихъ училищъ, произведутъ подробную повѣрку всѣхъ существующихъ въ Царствѣ частныхъ учебныхъ заведеній, на основаніи особой инструкціи, которая будетъ имъ дана.

Статья 18.

Директоры училищъ и Инспекторъ училищъ г. Варшавы, по дѣламъ подвѣдомственныхъ имъ учебныхъ заведеній, имѣютъ право сноситься съ мѣстною полиціею и вообще съ мѣстнымъ начальствомъ, требуя, въ нужныхъ случаяхъ, ихъ пособія и содѣйствія.

Статья 19.

Директоры училищъ и Инспекторъ училищъ г. Варшавы представляютъ отчеты о своихъ дѣйствіяхъ и соображенія свои о всемъ, что касается подвѣдомственныхъ имъ учебныхъ заведеній, Управленію Народнаго Просвѣщенія въ Царствѣ.

Артикулъ 16.

Для Директорѣвъ школъ и Инспектора школъ miasta Warszawy, w przedmiocie powierzonego im nadzoru nad zakładami naukowemi prywatnemi, o których w artykule porzedzającym jest mowa, osobna Instrukcyja szczegółowa dla zastosowania się wydana zostanie.

Артикулъ 17.

Niezwłocznie po wprowadzeniu w wykonanie niniejszego Ukazu, Dyrektorowie szkół, a w mieście Warszawie Inspektor szkół tego miasta, odbyć winni szczegółowy przegląd wszystkich istniejących w Królestwie prywatnych zakładów naukowych, według osobnej Instrukcyi wydać się dla nich mającej.

Артикулъ 18.

Dyrektorowie szkół i Inspektor szkół miasta Warszawy, w przedmiotach podległych im zakładów naukowych, mają prawo znosić się z miejscową policją i w ogólności z władzami miejscowemi oraz żądać od nich pomocy w razach potrzeby.

Артикулъ 19.

Dyrektorowie szkół, oraz Inspektor szkół miasta Warszawy, sprawozdania z czynności swoich i uwagi swoje we wszystkim co dotyczy podległych im zakładów naukowych Zarządowi Oświecenia Publicznego w Królestwie przedstawiać mają.

Статья 20.

Директоры училищъ суть, по своему званію, Члены Совѣта Народнаго Просвѣщенія, и въ этомъ качествѣ присутствуютъ въ Совѣтѣ съ правомъ голоса, всякій разъ, когда находится въ г. Варшавѣ. Равнымъ образомъ и съ должностію Инспектора училищъ г. Варшавы соединено званіе Члена означеннаго Совѣта.

Статья 21.

Директоры училищъ, состоящіе въ городахъ губернскихъ, суть, по своему званію, Члены Губернскихъ Правленій подлежащихъ губерній.

Статья 22.

Всѣ дѣла по учебной части, поступающія нынѣ въ Административное Отдѣленіе Губернскихъ Правленій, передаются, по принадлежности, означеннымъ въ предыдущей статьѣ Директорамъ училищъ. Вслѣдствіе сего, упраздняются секціи духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія, существующія нынѣ въ Административныхъ Отдѣленіяхъ Губернскихъ Правленій, при чемъ духовныя дѣла передаются изъ сихъ секцій, по принадлежности, въ административныя секціи тѣхъ же Отдѣленій.

Статья 23.

Взамѣнъ упраздняемыхъ, на основаніи предыдущей статьи, секцій духовныхъ дѣлъ и народнаго просвѣщенія

Артикулъ 20.

Dyrektorowie szkół są z urzędu Członkami Rady Wychowania Publicznego i w tym charakterze zasiadają w Radzie z głosem stanowczym, ilekroć razy znajdują się w Warszawie. Również Inspektor szkół miasta Warszawy jest Członkiem tejże Rady.

Артикулъ 21.

Dyrektorowie szkół po miastach gubernialnych są, z urzędu, Członkami Rządów Gubernialnych właściwych gubernij.

Артикулъ 22.

Wszystkie interesa po części naukowej, które dotąd do attrbyucyi Wydziału Administracyjnego Rządów Gubernialnych należały, przechodzą do pomienionych w poprzedzającym artykule Dyrektorów szkół. W skutek czego zwiniete zostają Sekcye Wyznań i Oświecenia Publicznego w Wydziałach Administracyjnych Rządów Gubernialnych istniejące, a interesa duchowne przechodzą z tych sekcji do Sekcji Administracyjnych tychże Wydziałów.

Артикулъ 23.

W miejsce zwijających się na zasadzie poprzedzającego artykułu Sekcji Wyznań i Oświecenia Publicznego, w Wy-

въ Административныхъ Отдѣленіяхъ Губернскихъ Правленій, назначаются при каждомъ изъ Директоровъ училищъ нужные канцелярскіе чины. Подробныя правила по сему предмету, равно какъ и штаты для этихъ чиновъ, будутъ опредѣлены на основаніи ст. 39.

Статья 24.

Директоръ училищъ обязанъ участвовать въ совѣщаніяхъ и постановленіяхъ Губернскаго Правленія во всѣхъ случаяхъ, когда разсматриваются дѣла, касающіяся до учебной части. Въ сихъ случаяхъ, Губернское Правленіе не постановляетъ рѣшенія безъ участія Директора училищъ или лица, заступающаго его мѣсто на основаніи ст. 31 и 32.

Статья 25.

Въ особой инструкціи опредѣлены будутъ степень участія Директоровъ училищъ въ назначеніи и увольненіи учителей и учительницъ среднихъ учебныхъ заведеній, въ распредѣленіи между ними предметовъ преподаванія и въ составленіи учебныхъ программъ. Въ той же инструкціи будутъ подробно указаны служебныя отношенія Директоровъ училищъ къ управленіямъ подвѣдомственныхъ имъ учебныхъ заведеній, на основаніи общихъ началъ, постановленныхъ въ настоящемъ указѣ.

дѣлахъ администраcyjныхъ Рządów Gubernialnych, назначoną być ma każdemu z Dyrektorów szkół potrzebna liczba urzędników kancelaryjnych. Szczegółowe rozporządzenia w tym przedmiocie, oraz Etaty dla tych urzędników, ułożone zostaną na zasadzie artykułu 39.

Artykuł 24.

Dyrektor szkół obowiązany jest uczestniczyć w naradach i postanowieniach Rządu Gubernialnego we wszystkich przypadkach, ilekroć roztrząsać się będą interesa naukowej części dotyczące. W przypadkach tych Rząd Gubernialny nie stanowi bez uczestnictwa Dyrektora szkół, lub jego zastępcy ustanowionego na zasadzie art. 31 i 32.

Artykuł 25.

Osobna Instrukcja określi attrbyucye Dyrektorów szkół co do mianowania i uwalniania nauczycieli i nauczycielek średnich zakładów naukowych, co do rozdziału między nich wykładu przedmiotów i co do układania programatów nauk. W tejże Instrukcyi wskazane zostaną stosunki służbowe Dyrektorów szkół względem Zarządów podległych im zakładów naukowych, na zasadzie ogólnych przepisów w niniejszym Ukazie postanowionych.

III. Объ Инспекторахъ гимназій и другихъ учебныхъ заведеній.

Статья 26.

Въ каждой гимназій и уѣздномъ училищѣ учреждается должность Инспектора, который, будучи непосредственно подчиненъ Директору училищъ, есть прямой начальникъ гимназій или уѣзднаго училища, и имѣетъ въ своемъ непосредственномъ вѣдѣніи части педагогическую и дисциплинарную.

Статья 27.

Для завѣдыванія хозяйственною частію въ гимназіяхъ и училищахъ назначаются Помощники Инспектора. Впрочемъ въ тѣхъ изъ означенныхъ заведеній, гдѣ, по малому числу учениковъ или по другимъ обстоятельствамъ, должность Помощника Инспектора будетъ признана излишнею, обязанности оной возлагаются на Инспектора.

Статья 28.

Инспекторъ гимназій и уѣзднаго училища посѣщаетъ классы и наблюдаетъ, чтобы учителя съ точностью исполняли свои обязанности. Равнымъ образомъ, Инспекторъ наблюдаетъ за успѣхами и поведеніемъ учениковъ и присутствуетъ на экзаменахъ и репетиціяхъ. Аттестаты ученикамъ выдаются за подписью Инспектора и его Помощника.

III. O Inspektorach Gimnazjów i innych Zakładów Naukowych.

Artykuł 26.

Przy każdym Gimnazjum i Szkole powiatowej, ustanawia się Inspektor, który, podlegając bezpośrednio Dyrektorowi szkół, jest najbliższym zwierzchnikiem Gimnazjum lub Szkoły powiatowej, i ma w swem bezpośrednim zawiadywaniu część pedagogiczną i dyscyplinarną.

Artykuł 27.

Do zawiadywania częścią gospodarczą w Gimnazjach i Szkołach mianowani będą Pomocnicy Inspektora. Wszakże w takich zakładach naukowych z powyżej wymienionych, w których dla małej liczby uczniów lub z powodu innych okoliczności urząd Pomocnika zbyt czynnym się okaże, obowiązki te wkladaiają się na Inspektora.

Artykuł 28.

Inspektor Gimnazjum i Szkoły powiatowej zwiedzać ma klasy i pilnować aby Nauczyciele ściśle wypełniali włożone na nich obowiązki. Również Inspektor pilnować będzie postępu w naukach i sprawowania się uczniów i ma być obecnym na examinach i repetycyach. Attestaty uczniom wydawane, podpisują Inspektor i jego Pomocnik.

Статья 29.

При гимназіяхъ будутъ учреждены, по мѣрѣ возможности, педагогическіе Совѣты подѣ председательствомъ Директора училищъ, или въ его отсутствіе, Инспектора, на основаніи правилъ и инструкцій, которыя имѣютъ быть изданы особо.

Статья 30.

Управленіе Люблинскимъ Лицеумъ и Александринско-Маріинскимъ Институтомъ, устрояется такъ, чтобы оно въ точности соотвѣтствовало вышеизложеннымъ общимъ началамъ управленія гимназіями.

Статья 31.

Въ небытность Директора училищъ въ губернскомъ городѣ, его мѣсто заступаетъ Инспекторъ гимназій. Въ этомъ качествѣ, Инспекторъ гимназій, въ небытность Директора училищъ, засѣдаетъ въ Губернскомъ Правленіи, съ правомъ голоса, всякій разъ, когда разсматриваются дѣла по учебной части.

Статья 32.

Въ Варшавѣ заступающимъ мѣсто Директора училищъ, на вышеизложенныхъ основаніяхъ, назначается одинъ изъ Инспекторовъ гимназій или Инспекторъ Александринско-Маріинскаго Института по назначенію Управленія Народнаго Просвѣщенія.

Артыкулъ 29.

Przy Gimnazyach urządzone zostaną, w miarę możliwości, Rady pedagogiczne, pod prezydencją Dyrektora Szkół, lub w jego nieobecności, Inspektora, na zasadzie przepisów i Instrukcyi, które osobno wydane być mają.

Артыкулъ 30.

Zarząd Lubelskiego Liceum i Alexandryjsko-Maryjskiego Instytutu zreorganizowany zostanie w ten sposób, aby w zupełności stosował się do wyżej wskazanych ogólnych zasad gimnazyalnego zarządu.

Артыкулъ 31.

Pod niebytność Dyrektora Szkół w mieście Gubernialnem, miejsce jego zastępować ma Inspektor Gimnazyum. W tym charakterze pod niebytność Dyrektora Szkół, zasiada on w Rządzie Gubernialnym z głosem stanowczym, ilekroć roztrząsane będą interesa po części naukowej.

Артыкулъ 32.

W Warszawie, na zastępcę Dyrektora Szkół, na powyższych zasadach, wyznaczonym zostanie, z wyboru Zarządu Oświecenia Publicznego, jeden z Inspektorów Gimnazjów, lub Inspektor Aleksandryjsko-Maryjskiego Instytutu.

Статья 33.

Въ городахъ, гдѣ находятся гимназій, уѣздныя училища и другія поименованныя въ ст. 30 учебныя заведенія, ближайшій надзоръ за всѣми начальными и частными училищами города, или за нѣкоторыми изъ таковыхъ заведеній, можетъ Директоромъ училищъ, съ соблюденіемъ притомъ постановленій настоящаго указа, быть поручаемо Инспекторамъ означенныхъ учебныхъ заведеній.

Статья 34.

Съ должностію Инспектора гимназій, уѣзднаго училища и другихъ въ статьѣ 30-й упомянутыхъ учебныхъ заведеній можетъ быть совмѣщаема должность учителя или профессора въ той же гимназій или томъ же учебномъ заведеніи, при чемъ Инспекторъ, сверхъ содержанія ему присвоеннаго, пользуется и содержаніемъ по таковой должности.

IV. Общія правила.

Статья 35.

Директоры училищъ, по должности, состоятъ въ V классѣ; Инспекторъ училищъ г. Варшавы и Инспекторы гимназій и учебныхъ заведеній, поименованныхъ въ ст. 30-й, — въ VI классѣ; Инспекторы уѣздныхъ училищъ въ VII классѣ. Они назначаются и увольняются Совѣтомъ Управленія Царства, по представленіямъ Управленія Народнаго Просвѣщенія.

Артикулъ 33.

W miastach gdzie znajdują się Gimnazya, szkoły powiatowe i inne w artykule 30 wymienione zakłady naukowe, bliższy nadzór nad wszystkimi początkowymi i prywatnymi szkołami miasta, lub nad niektórymi z nich, może być powierzony przez Dyrektora Szkół, Inspektorom oznaczonych zakładów naukowych, z zachowaniem atoli przepisów niniejszego Ukazu.

Артикулъ 34.

Z obowiązkami Inspektora Gimnazyum, Szkoły powiatowej i innych w artykule 30 wymienionych zakładów naukowych, połączonym być może obowiązek nauczyciela lub Profesora w tymże Gimnazyum lub przy tymże naukowym zakładzie; a w takim razie, Inspektor, oprócz płacy tego urzędu, pobierać ma płacę do obowiązku nauczycielskiego lub professorskiego przywiązaną.

IV. Przepisy ogólne.

Артикулъ 35.

Urząd Dyrektora Szkół zalicza się do V klasy; urząd Inspektora Szkół miasta Warszawy, oraz Inspektorów Gimnazjów i zakładów naukowych w artykule 30 pomienionych, do klasy VI; a urząd Inspektorów szkół powiatowych, do klasy VII. Mianuje ich i uwalnia Rada Administracyjna Królestwa, na przedstawienie Zarządu Oświecenia Publicznego.

Статья 36.

Содержаніе Директоровъ училищъ, Инспектора училищъ г. Варшавы и Инспекторовъ гимназій и прочихъ, въ ст. 30-й означенныхъ, училищъ, опредѣляется особымъ къ сему приложеннымъ штатомъ.

Статья 37.

Существующія въ настоящее время должности: Директора Люблинскаго Лицея, Ректоровъ гимназій и уѣздныхъ Училищъ, Префектовъ въ гимназіяхъ и Люблинскомъ Лицеѣ, Инспектора первоначальныхъ училищъ въ Царствѣ и двухъ Визитаторовъ училищъ, упраздняются, при чемъ обязанности, нынѣ лежащія на Визитаторѣ Александринско-Мариннскаго Института возлагаются на Варшавскаго Директора училищъ, на общемъ основаніи, указанномъ настоящими правилами.

Статья 38.

Прежнія узаконенія, постановленія и распоряженія отменяются во всемъ томъ, въ чемъ онѣ несогласны съ настоящимъ указомъ.

Статья 39.

Развитіе настоящаго указа и изданіе соотвѣтственныхъ инструкцій предоставляются Учредительному въ Царствѣ Комитету, обще съ Совѣтомъ Управленія.

Артикулъ 36.

Плата Dyrektorów szkół, Inspektora szkół miasta Warszawy i Inspektorów Gimnazyów oraz innych zakładów naukowych, o których w artykule 30 mowa, w dołączonym tu etacie jest oznaczoną.

Артикулъ 37.

Istniejące dotąd urzędy: Dyrektora Liceum Lubelskiego, Rektorów gimnazyów i szkół powiatowych, Prefektów gimnazjalnych i Lubelskiego Liceum, Inspektora szkół początkowych w Królestwie i dwóch Wizytatorów szkół, zniesione zostają; włożone zaś, na Wizytatora Alexandryjsko-Maryjskiego Instytutu obowiązki, przenoszą się na Warszawskiego Dyrektora szkół, wedle ogólnych w niniejszym Ukazie zawartych przepisów.

Артикулъ 38.

Dawniejsze ustawy, postanowienia i rozporządzenia, w czym z niniejszym Ukazem nie są zgodne, uchylają się.

Артикулъ 39.

Rozwinięcie niniejszego Ukazu i wydanie odpowiednich Instrukcyi Urządzającemu w Królestwie Komitetowi wspólnie z Radą Administracyjną poleca się.

Статья 40.

Исполнение сего Указа, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, возлагается на Намѣстника въ Царствѣ и Правительственныя Учрежденія, по принадлежности.

Данъ въ Югенгеймѣ (близъ Дармштадта) Августа 30 (Сентября 11) дня, 1864 года.

(подписано) **АЛЕКСАНДРЪ.**

Artykuł 40.

Wykonanie tego Ukazu, który w Dzienniku Praw zamieszczony być ma, wkłada się na Namiestnika w Królestwie i na Władze Rządowe, w czém do której należy.

Dan w Jugenheimie (pod Darmsztadtem), dnia 30 Sierpnia (11 Września) 1864 roku.

przez **CESARZA i KRÓLA,**
Minister Sekretarz Stanu,
(podpisano) **W. Płatonow.**

На подлинномъ Собственною Его Императорскаго Величества рукою написано:

«Быть по сему.»

Данъ въ Югенгеймъ (близъ Дармштадта), 30 Августа (11 Сентября) 1864 года. *przez CESARZA i KRÓLA, Minister Sekretarz Stanu, (podpisano) W. Platonow.*

Приложение къ ст. 36.

ШТАТЪ

УЧЕБНЫХЪ ДИРЕКЦІЙ.

Наименованіе статей расхода.

	Одному:	Всѣмъ:
	Рубли.	Рубли.
Пяти Директорамъ училищъ:		
жалованья	по 3.000	15.000
на разъѣзды	— 1.000	5.000
Пяти Директорамъ училищъ:		
жалованья	— 2.000	10.000
на разъѣзды	— 1.000	5.000
Инспектору училищъ г. Варшавы.	— 2.500	2.500
Инспекторамъ 13 гимназій и Люблинскаго Лицея	— 1.500	21.000
Инспектору Александринско-Маринскаго Института.	2.000	2.000
Итого.		60.500

Примѣчаніе. Содержаніе Инспекторовъ уѣздныхъ училищъ будетъ определено въ особомъ постановленіи относительно силъ учебныхъ заведеній.

Annex do art. 36.

ЕТАТ

Dyrekcji Naukowych.

Wyszczególnienie wydatków.

	jednemu:	wszystkim:
	Ruble.	Ruble.
Пięciu Dyrektorom Szkół:		
płacy	po 3.000	15.000
na kosztą podróży	— 1.000	5.000
Пięciu Dyrektorom Szkół:		
płacy	— 2.000	10.000
na kosztą podróży	— 1.000	5.000
Inspektorowi Szkół miasta Warszawy:		
płacy	— 2.500	2.500
Inspektorom 13 Gimnazjów i Lubelskiego Liceum:		
płacy	— 1.500	21.000
Inspektorowi Alexandryjsko - Maryjskiego Instytutu:		
płacy	2.000	2.000
W ogóle		60.500

Uwaga. Płaca Inspektorów szkół powiatowych, w osobnym o tych naukowych zakładach postanowieniu oznaczona zostanie.

307508